

Gmina Sośno

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno

przygotowany przez

 REMEDIS SA

---

ul. Petera Mansfelda 4
60-855 Poznań
tel. +48 61 665 78 00
fax +48 61 665 78 09
remedis@remedis.eu

NIP: 781-179-27-48
REGON: 300464078
KRS: 0000270485
Kapitał zakładowy: 6.330.010,20 zł

1.	WSTĘP	6
1.1	WPROWADZENIE.....	7
2.	OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI.....	11
2.1	OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	12
3.	UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY SOŚNO	17
3.1	CHARAKTERYSTYKA GMINY SOŚNO	18
3.1.1	POŁOŻENIE, SIEĆ OSADNICZA, ŚRODOWISKO	18
3.2	UPROSZCZONA DIAGNOZA.....	20
3.2.1	DEMOGRAFIA	20
3.2.2	RYNEK PRACY.....	21
3.2.3	ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	21
3.2.4	URZĄDZENIA SIECIOWE	21
3.2.5	SIEĆ KOMUNIKACYJNA	22
3.2.6	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	23
3.2.7	POMOC SPOŁECZNA	24
3.2.8	WNIOSKI	24
4	OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY	27
4.1	METODYKA	28
4.2	ANALIZA WSKAŹNIKOWA POD KĄTEM WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	28
4.2.1	ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH NA PÓŁNOCNYM-WSCHODZIE GMINY.....	30
4.2.2	ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH NA PÓŁNOCNYM-ZACHODZIE GMINY.....	31
4.2.3	ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI GMINY	31

4.3	ANALIZA WSKAŹNIKOWA SOŁECTW, W KTÓRYCH ZIDENTYFIKOWANO PROBLEMY SPOŁECZNE POD KĄTEM WYSTĘPOWANIA W NICH PRZESTRZENI ZDEGRADOWANYCH LUB NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W INNYCH SFERACH	32
4.4	PODSUMOWANIE	34
5	OBSZAR REWITALIZACJI	36
5.1	DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI.....	37
6	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	47
6.1	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	48
6.1.1	TONINEK	48
6.1.2	WIELOWICZ.....	51
7	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO REWITALIZACJI.....	57
7.1	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZOWANEGO GMINY SOŚNO PO REWITALIZACJI	58
8	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	59
8.1	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	60
8.2	WSKAŹNIKI.....	61
9	PROJEKTY REWITALIZACYJNE.....	62
9.1	GŁÓWNE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	63
9.2	UZUPEŁNIAJĄCE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE.....	73
10	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI REWITALIZACYJNYMI	74
10.1	FORMUŁA PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH	75
10.2	KONCENTRACJA DZIAŁAŃ.....	76
10.3	KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA	76
10.4	KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROBLEMOWA	78
10.5	KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA.....	79
10.6	KOMPLEMENTARTNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA.....	81
10.7	KOMPLEMENTARTNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA	82

11	MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	83
11.1	INTERESARIUSZE REWITALIZACJI I METODY ICH WŁĄCZENIA W PROCES OPRACOWANIA DOKUMENTU	84
11.2	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE DIAGNOZOWANIA I PROGRAMOWANIA ..	87
11.3	KONSULTACJE SPOŁECZNE PROJEKTU LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SOŚNO	91
11.4	KONSULTACJE SPOŁECZNE NA ETAPIE WDRAŻANIA I MONITOROWANIA	92
11.4.1	INFORMOWANIE I KONSULTOWANIE	93
12	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	94
12.1	HARMONOGRAM I SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE	95
13	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI.....	97
13.1	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI	97
13.2	SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI	100
13.3	HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI.....	102
14	SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU LPR.....	103
14.1	SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ	104
14.2	SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN	106
15	PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO .	108
15.1	OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	109
16	ZAŁĄCZNIKI	110
17	SPIS TABEL I RYSUNKÓW	127

1. WSTĘP

1.1 WPROWADZENIE

Przygotowany dokument stanowi Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno. Został on przygotowany na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

Celem głównym programu jest określenie potrzeb Gminy w zakresie rewitalizacji oraz przygotowanie planu interwencji, które zostaną zrealizowane z udziałem środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno wykonano zgodnie z założeniami i wymogami określonymi w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” (w dalszej części dokumentu „Zasady programowania...”).

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do wdrożenia i prowadzenia procesu rewitalizacji stanowią zadania własne gminy. Gmina Sośno przystępując do przeprowadzenia rewitalizacji, zobowiązana jest do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Proces wskazania tych terytoriów, jest obwarowany konkretnymi wymogami. Głównym jej celem jest trwałe podniesienie jakości życia na obszarze zdegradowanym. Rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona łączyć działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Projekty społeczne w programie rewitalizacji powinny stanowić punkt wyjścia. Są one nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych. Nie można dopuścić do realizacji pojedynczej inwestycji nastawionej na poprawę przestrzeni (remont, modernizacja). Takie projekty można realizować ale jako uzupełnienie do tzw. projektów „miękkich”. Bardzo ważnym etapem w procesie rewitalizacji jest partycypacja społeczna. Odbywa się ona na wszystkich etapach realizacji projektu – przygotowanie, prowadzenie i ocena. Gmina powinna zapewnić aktywny udział interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców czy też organizacje pozarządowe).

Kolejnym istotnym punktem rewitalizacji jest odpowiednia delimitacja obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Obszar zdegradowany¹ to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów. Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego lokalny program rewitalizacji.

Stan kryzysowy² to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw)
- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska);
- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych);
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

---

¹ Źródło: Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, s. 5

² Ibidem.

Obszar rewitalizacji³ – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa wyżej, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Gmina Sośno planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne. W związku z tym konieczne stało się opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji, zawierającego w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

W niniejszym dokumencie przeprowadzono analizę sytuacji społeczno-gospodarczej, dzięki której zdiagnozowano problemy i potencjały poszczególnych obszarów. Zostały także zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które pozwolą zrealizować założone cele rewitalizacyjne.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno charakteryzuje się następującymi cechami:

- Kompleksowością – gdyż ujmuje działania w sposób kompleksowy, tj. planuje realizację przedsięwzięć współfinansowanych z różnych środków (przede wszystkim z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego oraz innych środków publicznych i prywatnych), tym samym nie pomija aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego. Program składa się z różnorodnych działań, które zapewniają, że zostanie osiągnięta kompleksowość interwencji.
- Koncentracją – ponieważ program koncentruje swoją interwencję na tych obszarach Gminy, które są dotknięte koncentracją problemów oraz negatywnych zjawisk.
- Komplementarnością projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych – pomiędzy zaplanowanymi projektami i przedsięwzięciami zachodzi efekt synergii w następujących wymiarach:
  - Przestrzennym,
  - Problemowym,

---

³ Ibidem.

- Proceduralno-instytucjonalnym,
  - Źródeł finansowania.
- Realizacją zasady partnerstwa i partycypacji – program został wypracowany we współpracy z lokalną społecznością. Przeprowadzono konsultacje na etapie wyznaczenia obszaru rewitalizacji i przygotowania programu. Współpracowano z mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

2. OPIS POWIĄZAŃ LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

2.1 OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem lokalnym, operacyjnym, który przede wszystkim powinien być umocowany w lokalnym systemie zarządzania strategicznego.

Program rewitalizacji gminy jest jednym z dokumentów programowych, który realizuje ogólne założenia polityki gminy. Uwzględniając możliwości formalne prowadzenia i finansowania interwencji w ramach programu rewitalizacji, należy go traktować jako dokument nawiązujący, „odpowiadający” za realizację działań w ściśle określonym zakresie zadań związanych z rozwiązywaniem niektórych kategorii problemów społecznych, w dodatku w ściśle określonych częściach gminy, które na etapie prac nad programem zostały wskazane, jako wymagające działań w pierwszej kolejności.

Tym samym program rewitalizacji musi nawiązywać (wręcz – wynikać) z ustaleń strategii rozwoju gminy, ale – uwzględniając społeczny charakter programu rewitalizacji, należy go wiązać również ze strategią w dziedzinie polityki społecznej gminy, wobec ustaleń której także ma charakter wykonawczy (strategia gminy w zakresie polityki społecznej obejmuje znacznie szerszy zakres interwencji, ale program rewitalizacji może i powinien rozwiązywać część identyfikowanych tam potrzeb).

W Strategii Rozwoju Gminy Sośno największym stopniu i bezpośrednio z takim postrzeganiem pojęcia „rewitalizacja”, jakie określa ustawa o rewitalizacji, wiążą się tu w szczególności wyznaczone kierunki rozwoju:

- **Rozwój gospodarczy:**
  - Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności;
  - Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości lub centrum wspierania przedsiębiorczości;
- **Rozwój społeczny:**
  - Tworzenie przestrzeni publicznej przyjaznej dla osób niepełnosprawnych;
  - Rozwój kultury poprzez budowę nowej oraz rozbudowę, remonty i podnoszenie standardu istniejącej bazy;
  - Rozwój sportu poprzez budowę nowej oraz rozbudowę, remonty i podnoszenie standardu istniejącej bazy;

- Wspieranie aktywności społecznej – organizacji, stowarzyszeń oraz inicjatyw mieszkańców w zakresie kultury i sportu;
- Wsparcie dla rozwoju instytucji pozarządowych i organizacji społecznych;
- Rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi;
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej - podniesienie ładu, estetyki, urządzenie placów zabaw i terenów rekreacyjnych, adaptacja dla potrzeb aktywizacji i integracji społecznej oraz dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb niepełnosprawnych

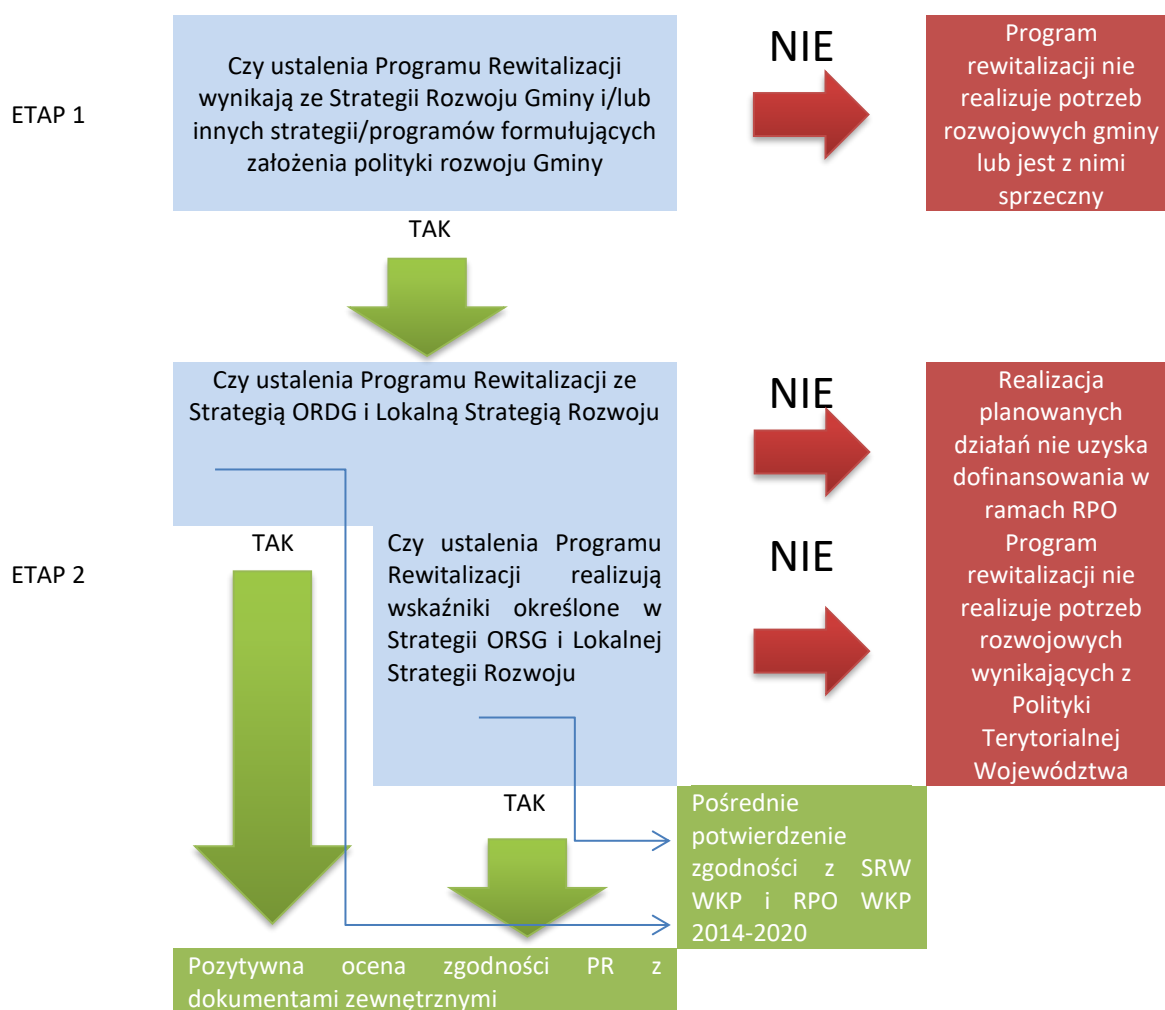
Strategia zwraca uwagę, dostrzega rolę i eksponuje zagadnienia: konieczności dostosowania sfery publicznej do potrzeb starzejącego się społeczeństwa, wysokiej jakości kształcenia dzieci i młodzieży, aktywności mieszkańców (także w zakresie samorozwoju), przeciwdziałaniu wykluczeniom, modernizacja infrastruktury społecznej. Są to zagadnienia w pełni zgodne z założeniami interwencji w ramach rewitalizacji.

Gmina Sośno posiada także Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych. Zagadnienia, które są przedmiotem programu rewitalizacji dotyczą bezpośrednio następujących ustaleń SRPS (wymieniono tylko punkty bezpośrednio lub pośrednio zbieżne pomiędzy SIRPS a LPR):

- Cel 1: Wspieranie osób starszych, niepełnosprawnych i długotrwale chorych:
  - Cele operacyjne:
    - integracja osób niepełnosprawnych i starszych ze społeczeństwem;
    - rehabilitacja społeczna i zawodowa;
    - wspieranie w tworzeniu grup samopomocowych, klubów integracji i organizacji pozarządowych;
    - inicjowanie rozwijania aktywnych form spędzania wolnego czasu przez osoby starsze i niepełnosprawne;
    - współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych;
    - dążenie do zapewnienia osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez minimalizowanie skutków niepełnosprawności;
    - polepszenie warunków życiowych osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier utrudniających poruszanie się w środowisku domowym i lokalnym;

- Cel 2: Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:
  - Cele operacyjne:
    - pobudzanie aktywności zawodowej rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji bytowej;

Jak widać rewitalizacja jest elementem całościowej wizji rozwoju Gminy zawartej w jej dokumentach strategicznych.

Rysunek 1 Schemat zastosowania logiki postępowania sprawdzania powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi

Realizacja ustaleń gminnego programu rewitalizacji z wykorzystaniem środków publicznych, pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, będzie możliwa w przypadku zachowania jej zgodności z Lokalną Strategią Rozwoju Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność – Lokalna Grupa Działania Stowarzyszenie Nasza Krajna 2016-2023. Zgodnie z założeniami dystrybucji środków

na rewitalizację w województwie kujawsko-pomorskim, gminne programy rewitalizacji muszą bowiem realizować wskaźniki rozwojowe określone w tym dokumencie. Odniesienie planowanych projektów/przedsięwzięć do wskaźników LSR LGD Nasza Krajna zamieszczono w tabeli 17.

Gmina Sośno należy do Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego. W związku z powyższym odniesiono cele niniejszego Programu Rewitalizacji do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego. Program Rewitalizacji Gminy Sośno wpisuje się następująco w cele i priorytety Strategii:

Cele rozwojowe Strategii ORSG zbieżne z Programem Rewitalizacji Gminy Sośno:

1. Zwiększanie dochodów i podnoszenie standardów życia mieszkańców – cel nadrzędny.
2. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, i sektora rolnego i jego obsługi poprzez:
  - stworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości,
4. Rozwój i poprawa jakości infrastruktury technicznej:
  - rewitalizacja społeczno- gospodarcze terenów problemowych.
5. Poprawa jakości świadczonych usług publicznych, rewitalizacje społeczne:
  - przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu,
  - działania aktywizacyjne na rzecz rodzin, osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem oraz zapewnienie równości płci,
  - rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych.
6. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w tym:
  - rozwój i promowanie działalności kulturalnej,
7. Rozwinięta partnerska współpraca, budowa silnego i aktywnego sektora organizacji pozarządowych i obywatelskich.

Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju jest kluczową jej cechą, w myśl założeń rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność ma on być gwarantem rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego. Lokalna Strategia Rozwoju angażuje mieszkańców, kształci nawyki współpracy mieszkańców, samorządów i lokalnego biznesu w realizacji działań dla wspólnego dobra realizacji LSR. W ramach opracowania LSR określono dwa cele główne i odpowiadające im cele szczegółowe :

Cel 1: Zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy.

CEL SZCZEGÓŁOWY Rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost aktywności zawodowej mieszkańców obszaru

Cel 2: Rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz budowania kapitału społecznego.

CEL SZCZEGÓŁOWY Pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców

Cele określone w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno są zgodne z założeniami LSR. Planowana interwencja zachowuje zgodność merytoryczną i wpływać będzie na realizację wskaźników określonych w LSR.

3. UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY SOŚNO

3.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY SOŚNO

3.1.1 POŁOŻENIE, SIEĆ OSADNICZA, ŚRODOWISKO

Gmina wiejska Sośno położona jest w północno-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie sępoleńskim. Gmina graniczy od zachodu z gminą Więcbork, od północnego zachodu z gminą Sępólno Krajeńskie, od wschodu z gminą Koronowo (powiat bydgoski), od południowego wschodu z gminą Sicienko (powiat bydgoski), od południa z gminą Mrocza (powiat nakielski) i od północnego wschodu z gminą Gostycyn (powiat tucholski).

Rysunek 2 Podział Gminy Sośno na jednostki pomocnicze – sołectwa
(źródło: <http://www.sosno.pl/index.php/historia/charakterystyka-gminy>, wgląd marzec 2017 r.)

Gmina zajmuje powierzchnię 163 km² (16.264 ha) co stanowi 20,56% powierzchni powiatu i 0,90% powierzchni województwa. W 2015 roku zamieszkała była przez 5.074 osoby (12,23% ludności powiatu i 0,24% ludności województwa). Siedzibą władz Gminy jest miejscowość Sośno. W skład jednostki administracyjnej wchodzi 20 sołectw (23 wsie): Dębiny, Dziedno, Jaszkowo, Mierucin, Obodowo, Olszewka, Przepańkowo, Rogalin, Roztoki, Sitno, Skoraczewo, Sośno, Szynwałd, Tonin, Toninek, Tuskowo, Wąwelno, Wielowicz, Wielowiczek, Zielonka.

Pod względem fizjograficznym według J. Kondrackiego obszar gminy w całości należy do mezoregionu Pojezierze Krajeńskie (makroregion Pojezierze Południowopomorskie). Rzeźba terenu jest zróżnicowana z przewagą powierzchni pagórkowatej, z wyłączeniem części północno-zachodniej gminy, gdzie teren jest bardziej równinny.

Gmina posiada wyraźnie wykrystalizowaną strukturę osadniczą podzieloną na cztery poziomy

- siedziba gminy – Sośno,
- ośrodek uzupełniający – Wąwelno,
- pozostałe miejscowości z usługami o znaczeniu gminnym – Sitno, Przepańkowo, Wielowicz,
- pozostałe miejscowości.

Gmina Sośno ma dobre połączenia drogowe z największymi ośrodkami miejskimi tej części kraju, szczególnie z Bydgoszczą.

Większość gleb gminy Sośno należy do gleb bielcowych, pochodzenia polodowcowego. Spośród tych gleb największy udział zajmują piaski gliniaste i naglinowe, a następnie piaszczyste. Przeważają gleby w klasach IIIa i IIIb oraz IVa i IVb.

W granicach gminy Sośno przeprowadzone badania geologiczno-złożowe wykazały brak złóż surowców naturalnych o znaczeniu przemysłowym.

Przez gminę przebiega dział wody II rzędu, Wisła - Odra. Zachodnia część gminy leży w zlewni Noteci, a wschodnia w zlewni rzeki Brdy. Elementem sieci hydrograficznej gminy są rzeki – Sępolenka i Krówka wpadające do rzeki Brdy na terenie gminy Koronowo oraz rzeka Orla wpadające do rzeki Noteć – gmina Nakło. Na północy duży kompleks łąk tzw. łąki mazurskie, o powierzchni 100 ha, stanowiące siedlisko ptactwa (żurawie) i dzikiej zwierzyny.

Obszar gminy jest ciekawy ze względu na jego walory przyrodnicze i krajobrazowe. Do prawnych form ochrony przyrody zaliczyć można: Krajeński Park Krajobrazowy, obejmujący dolinę rzeki Sępolenki, Obszar Chronionego Krajobrazu tzw. Ozy Wielowickie. Ponadto na

terenie gminy występują pomniki przyrody głównie w postaci pojedynczych drzew lub alei drzew oraz użytki ekologiczne, reprezentowane zasadniczo przez bagna, ustanowione Rozporządzeniami Wojewody Bydgoskiego.

3.2 UPROSZCZONA DIAGNOZA

3.2.1 DEMOGRAFIA

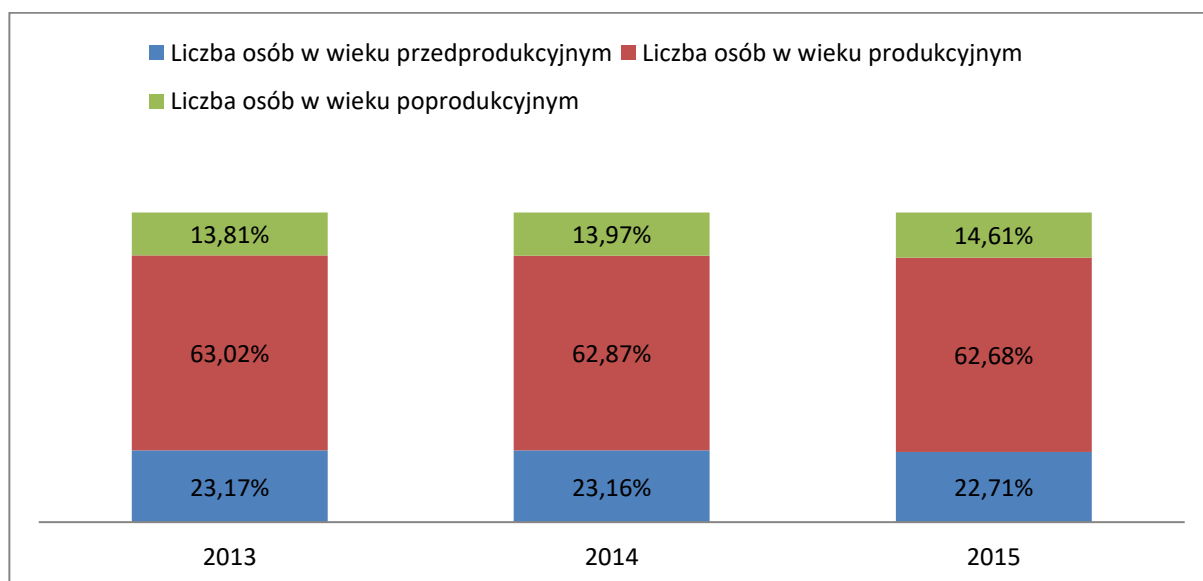
Według danych z Banku Danych Lokalnych na terenie Gminy Sośno zamieszkują 5.074 osoby. Najważniejsze dane demograficzne przedstawia tabela 2.

Tabela 1 Demografia w Gminie Sośno

	2013	2014	2015
Liczba mieszkańców*	5.249	5.217	5.142
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym*	1.216	1.208	1.168
Liczba osób w wieku produkcyjnym*	3.308	3.280	3.223
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym*	725	729	751
Gęstość zaludnienia [os/km ²]	32	31	31
Saldo migracji	-30	-31	-38
Przyrost naturalny	+11	+3	-5

Źródło: Bank Danych Lokalnych (wgląd: marzec 2017 r.) i (*)Urząd Gminy Sośno

W Gminie systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Nie jest to sytuacja ekonomicznie pożądana ale zgodna z krajowymi tendencjami. Stanowi to przesłankę do działań o charakterze prorodzinnym oraz do inwestycji w infrastrukturę techniczną oraz usługi przeznaczone dla osób w starszym wieku. O nieciekawej sytuacji demograficznej Gminy świadczy także ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny.

Wykres 1 Udział osób w poszczególnych grupach ekonomicznych (źródło Urząd Gminy Sośno)

3.2.2 RYNEK PRACY

W Gminie Sośno, w ostatnich latach zaobserwowano wahania liczby osób bezrobotnych. W 2013 roku liczba ta była najwyższa (434), a następnie w przeciągu dwóch lat spadła do 352 osób. Generalnie na przestrzeni lat 2013-2015 liczba osób długotrwale bezrobotnych (bez pracy 12 miesięcy i dłużej) na przedmiotowym terenie wzrosła o 21,4%. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosi 10,92%, a udział bezrobotnych długotrwale w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 9,31%. Zauważyć również należy, że w całym badanym okresie liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn.

3.2.3 ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Gmina Sośno charakteryzuje się silnie rozwiniętą funkcją rolniczą oraz dużym udziałem gospodarstw wielkoobszarowych. Głównymi elementami środowiska przyrodniczego, decydującymi o możliwościach rozwoju rolnictwa są: gleby, agroklimat, warunki wodne oraz rzeźba terenu. Warunki glebowe są zróżnicowane. Obok rolnictwa drugim ważnym kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy jest pozarolnicza działalność gospodarcza. Sfera działalności innej niż rolnictwo reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tworzące niewielką liczbę miejsc pracy, nierzadko są to firmy jednoosobowe, tj. działające na własny rachunek na zasadzie samozatrudnienia. Najwięcej przedsiębiorstw w poszczególnych sekcjach PKD w 2015 roku działało w: handel hurtowy i detaliczny (71), budownictwo (67), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (47) i przetwórstwo przemysłowe (40). Wskaźnik przedsiębiorczości w gminie Sośno w 2015 roku wynosił 69.

Tabela 2 Wskaźnik przedsiębiorczości w 2015 roku

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI (LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WPISANYCH DO REJESTRU REGON NA 1.000 MIESZKAŃCÓW)
Polska	109
Województwo kujawsko-pomorskie	93
Powiat sępoleński	74
Gmina Sośno	69

Źródło: Bank Danych Lokalnych (wgląd: wrzesień 2017 r.)

3.2.4 URZĄDZENIA SIECIOWE

Gmina charakteryzuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią wodociągową. Według danych Urzędu Gminy stopień zwodociągowania wynosi praktycznie 100%. Do każdej wsi

doprowadzony jest wodociąg komunalny. Istnieją nieliczne gospodarstwa posiadające własne ujęcie wody (studnie kopana, wiercone). Sieć funkcjonuje na bazie trzech ujęć:

- W Przepątkowie – zaopatruje w wodę miejscowości północnej części gminy: Przepątkowo, Borówki, Obodowo, Dziedno, Dębiny, Zielonka, Sośno, Szywałd, Rostoki, Wielowiczek i Wielowicz,
- W Rogalinie – zaopatruje w wodę miejscowości centralnej i południowej części gminy: Rogalin, Toninek, Tonin, Wąwelno, Jazkowo, Mierucin, Tuskowo, Ostrówek, Skoraczewo.
- W Sitnie – zasila w wodę miejscowość Sitno,

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 43,5 km. Znajduje się tu 366 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Gospodarka wodno-ściekowa realizowana jest na bazie biologiczno-mechanicznej oczyszczalni ścieków w Wąwelnie o wydajności średniej 365m³/dobę, a maksymalnej 542 m³/dobę. Oczyszczalnia jest w pełni zautomatyzowana i zapewnia odbiór ścieków z terenu całej gminy.

Z sieci kanalizacyjnej w Gminie Sośno korzysta około 60% mieszkańców. Kanalizacja obejmuje 9 największych pod względem zaludnienia miejscowości. Ścieki sanitarne w miejscowościach pozbawionych dostępu do kanalizacji gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szamba) a następnie są wywożone przez pojazdy asenizacyjne. W 2015 roku na terenie Gminy znajdowało się 291 szamb oraz 86 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Na terenie gminy nie ma obecnie technicznych możliwości rozwoju sieci gazowej. Najbliższe miejscowości, w których gaz jest dostępny to Sępólno i Gostycyn.

3.2.5 SIEĆ KOMUNIKACYJNA⁴

Gmina Sośno położona jest poza najważniejszymi ciągami komunikacyjnymi znaczenia krajowego. Pomimo to posiada walor dobrej dostępności drogowej, ponieważ przez jej teren przebiega droga krajowa nr 25. Droga ta przecina skrajnie północną część gminy (odległość z Sośna do drogi nr 25 wynosi od 5 do 14 km). Dla miejscowości części południowej również duże znaczenie mają biegnące już poza terenem Gminy, ale w bardzo niedużej odległości, drogi nr 241 oraz 243. Droga nr 241 jest udostępniona dla ruchu ciężkiego (pojazdy o nacisku do 10 t na oś), umożliwia więc tranzyt samochodów ciężarowych w relacjach północ-południe z pominięciem Bydgoszczy. Droga nr 25 należy do dróg o najmniejszym na terenie

---

⁴ Źródło: Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Sośno - Diagnoza stanu rozwoju Gminy, s. 79.

województwa natężeniu ruchu w tej kasie dróg. Ruch jest wyraźnie większy w okresie letnim, gdy droga wykorzystywana jest do przejazdów wakacyjnych w relacjach centralna Polska – środkowe Wybrzeże. Łączna długość drogi krajowej na terenie gminy, to około 9,8 km. Podstawowy system dróg w Gminie tworzą drogi powiatowe, których sieć jest dobrze rozwinięta. Łączna ich długość wynosi ok. 69 km. Zwłaszcza w południowej części gminy drogi powiatowe tworzą bardzo gęstą sieć obsługując praktycznie wszystkie miejscowości. Wąwelno, gdzie zbiegają się drogi powiatowe z 6 kierunków, jest jednym z największych węzłów dróg tej rangi w powiecie. Sieć dróg uzupełniają drogi gminne. Ich długość wynosi około 43,7 km. Są to w większości drogi gruntowe, wzmocnione żużlem lub tłuczniem, część z nich charakteryzuje się złym stanem technicznym. Drogi te w praktyce nie mają większego znaczenia w codziennej obsłudze mieszkańców (do przemieszczania się między miejscowościami), gdyż większość miejscowości jest dostępnych za pomocą dróg wyższej rangi. Istotny natomiast jest stan techniczny dróg gminnych w obrębie miejscowości, gdyż ma on bezpośredni wpływ na warunki dostępu do poszczególnych domostw. Jeśli chodzi o zagrożenie emisją liniową – przez gminę przebiega niewielki odcinek drogi krajowej (nr 25), poza tym dominuje ruch lokalny. Ze względu na brak technicznych możliwości rozwoju sieci gazowej istnieje zagrożenie emisją niską. Jednak mała gęstość zaludnienia powoduje niewielką uciążliwość.

3.2.6 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Samorządowe placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy:

- Samorządowe Przedszkole w Sośnie,
- Zespół Szkół w Sośnie,
- Zespół Szkół w Wąwelnie z dwoma oddziałami przedszkolnymi,
- Szkoła Podstawowa w Przepątkowie z oddziałem przedszkolnym.

Osiągnięcia uczniów kończących szkołę podstawową w 2016 roku przedstawia poniższa tabela

Tabela 3 Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty uczniów kończących szkołę w 2016 roku

	CZĘŚĆ I OGÓŁEM	CZĘŚĆ II – J. ANGIELSKI
Gmina Sośno	52%	60%
Powiat sępoleński	57%	65%

Źródło: http://www.oke.gda.pl/plikiOKE/Opracowania_wynikow/2016/2016_08_22_ANEKS_SPRAWOZDANIE_SP_2016_KUJ_POM.pdf
(wgląd: wrzesień 2017 r.)

Działalność kulturalną prowadzi Gminny Dom Kultury w Sośnie, wyremontowany i zmodernizowany w 2013 r., z wieloma kołami zainteresowań, min. bardzo silną sekcją modelarstwa lotniczego oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Sośnie z filiami w Wielowiczu

i Wąwelnie. Przy Gminnym Domu Kultury w Sośnie udostępniono dla mieszkańców gminy nowoczesną siłownię zewnętrzną. W większości miejscowości sołeckich znajdują się świetlice wiejskie – zazwyczaj w dobrym stanie technicznym. Jednakże świetlica w Toninku wymaga pilnego remontu, tak aby mogła być wykorzystywana przez mieszkańców. Z kolei świetlica w Wielowiczu wymaga dalszych modernizacji (np. remont toalety). Powinno się kontynuować działania rewitalizacyjne podjęte w poprzedniej perspektywie finansowej.

Opiekę zdrowotną zapewniają ośrodki zdrowia w Sośnie i w Wąwelnie. W Sośnie znajduje się siedziba ogólnopolskiego stowarzyszenia – Chrześcijańska Szkoła pod Żaglami. Na terenie Gminy Sośno działa 11 Kół Gospodyń Wiejskich, które realizują zadania z zakresu estetyki wsi oraz edukacji ekologicznej. W Gminie Sośno działa 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego OSP Sośno włączono do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W Gminie działają również stowarzyszenia: Gminny Klub Sportowy „FUKS” Wielowicz, Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Sośno, Rada Gminna Kobiet Kół Gospodyń Wiejskich w Sośnie, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Sośno „SOSNA”, Stowarzyszenie Miłośników Wąwelna – TILIA, Klub Młodego Wolontariusza przy Gimnazjum w Sośnie, Parafialny Zespół CARITAS – Wąwelno, Polski Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych – Sośno, Stowarzyszenie Mieszkańców Sitna „LACUS”, Stowarzyszenie na Rzecz Kultury, Oświaty i Rozwoju Wsi „RAZEM”, Stowarzyszenie Kobiet „SERCA WSI” Sośno, Oddział Gminny OSP w Sośnie.

3.2.7 POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sośnie, na koniec 2015 z pomocy społecznej korzystało 737 osób. Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba podopiecznych GOPS uległa zmniejszeniu o 24,72%. Spadła również liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – spadek o 17,35%. W 2015 roku 43,45% dzieci do lat 17 korzystało z zasiłku przyznawanego na podstawie kryterium dochodowego.

3.2.8 WNIOSKI

Sfera społeczna:

- Starzejąca się populacja – maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym;
- Spadająca liczba mieszkańców – ujemny przyrost naturalny i ujemne saldo migracji w 2015 roku;

- Większość bezrobotnych to długotrwale bezrobotni (bez pracy 12 miesięcy i dłużej) – udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosi 10,92%, a udział bezrobotnych długotrwale w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 9,31%.
- Nienajlepsza sytuacja ekonomiczna w gminie – 43,45% dzieci do lat 17 korzysta z zasiłku przyznawanego na podstawie kryterium dochodowego.
- Średnie wyniki szkół Gminy Sośno dla uczniów kończących szkoły podstawowe w 2016 roku kształtują się poniżej średniej dla powiatu sępoleńskiego (zarówno część I i II egzaminu).
- Konieczna jest modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej (szczególnie świetlica w Toninku, biblioteka i świetlica (toalety, podjazd) w Wielowiczu), poprawa oferty edukacyjnej oraz aktywizującej. Znaczny udział osób korzystających z opieki społecznej determinuje konieczność realizacji działań obejmujących szkolenia, kursy i zajęcia edukacyjne skierowane do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Sfera gospodarcza:

- Silnie rozwinięta funkcja rolnicza oraz dużym udziałem gospodarstw wielkoobszarowych.
- Sfera działalności innej niż rolnictwo reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tworzące niewielką liczbę miejsc pracy, nierzadko są to firmy jednoosobowe, tj. działające na własny rachunek na zasadzie samozatrudnienia – wskaźnik przedsiębiorczości w gminie w 2015 roku wynosił 69.
- Konieczne jest zachęcanie kolejnych osób do podejmowania samozatrudnienia oraz wspieranie tworzenia firm związanych z gospodarką rolną może być elementem poprawiającym poziom przedsiębiorczości.

Sfera środowiskowa:

- Nie występują istotne problemy środowiskowe.
- Z sieci wodociągowej korzystają wszyscy mieszkańcy, z kanalizacyjnej blisko 60% mieszkańców. Kanalizacja obejmuje 9 największych pod względem zaludnienia miejscowości.
- Do wszystkich wsi prowadzą drogi utwardzone o nawierzchni bitumicznej.

- Należy podejmować działania zwiększające efektywność energetyczną budynków oraz wspierać rozwój OZE.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i infrastrukturalna:

- Niektóre z dróg przebiegających gminę wymagają remontów, jak wspomniano wcześniej, należy czynić działania wspierające niskoemisyjność oraz użycie OZE.
- Należy wyremontować świetlice w Toninku, której stan uniemożliwia mieszkańcom normalne ich użytkowanie,
- Należy kontynuować działania rewitalizacyjne w świetlicy w Wielowiczu (np. remont toalety – istnieje możliwość rozbudowy o np. bibliotekę, która mieści się w budynku i pomieszczeniach znajdujących się w bardzo złym stanie technicznym.

4 OBSZAR ZDEGRADOWANY GMINY

4.1 METODYKA

Obszar zdegradowany w Gminie Sośno został wyznaczony zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”. Delimitację obszaru zdegradowanego przeprowadzono w oparciu o wskaźniki określone na liście wskaźników stanu kryzysowego.

W zgodzie z Zasadami programowania wybrano sołectwa jako jednostki, które będą poddawane analizie.

Diagnozę mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego przeprowadzono dla wszystkich 20 sołectw gminy Sośno.

Tabela 4 Podział gminy Sośno na jednostki pomocnicze przyjęte do Diagnozy obszary (stan na 31.12.2015 r.)

LP.	SOŁECTWO	LUDNOŚĆ	POWIERZCHNIA [ha]
Sołectwa			
1	Dębiny	143	279,85
2	Dziedno	304	1.184,65
3	Jaszkowo	99	458,47
4	Mierucin	226	574,09
5	Obodowo	76	393,53
6	Olszewka	64	219,38
7	Przepańkowo (Przepańkowo i Borówki)	209	1.233,53
8	Rogalin	510	982,48
9	Roztoki	118	549,42
10	Sitno	467	1.633,23
11	Skoraczewo	188	847,63
12	Sośno	915	1.370,82
13	Szynwałd	266	1.198,93
14	Tonin (Tonin i Ostrówek)	245	1.125,27
15	Toninek	125	846,18
16	Tuszkowo	195	820,64
17	Wąwelnio	533	903,56
18	Wielowicz (Wielowicz i Płosków)	244	800,98
19	Wielowiczek	62	341,91
20	Zielonka	153	425,40
	SUMA	5.142	16.189,95

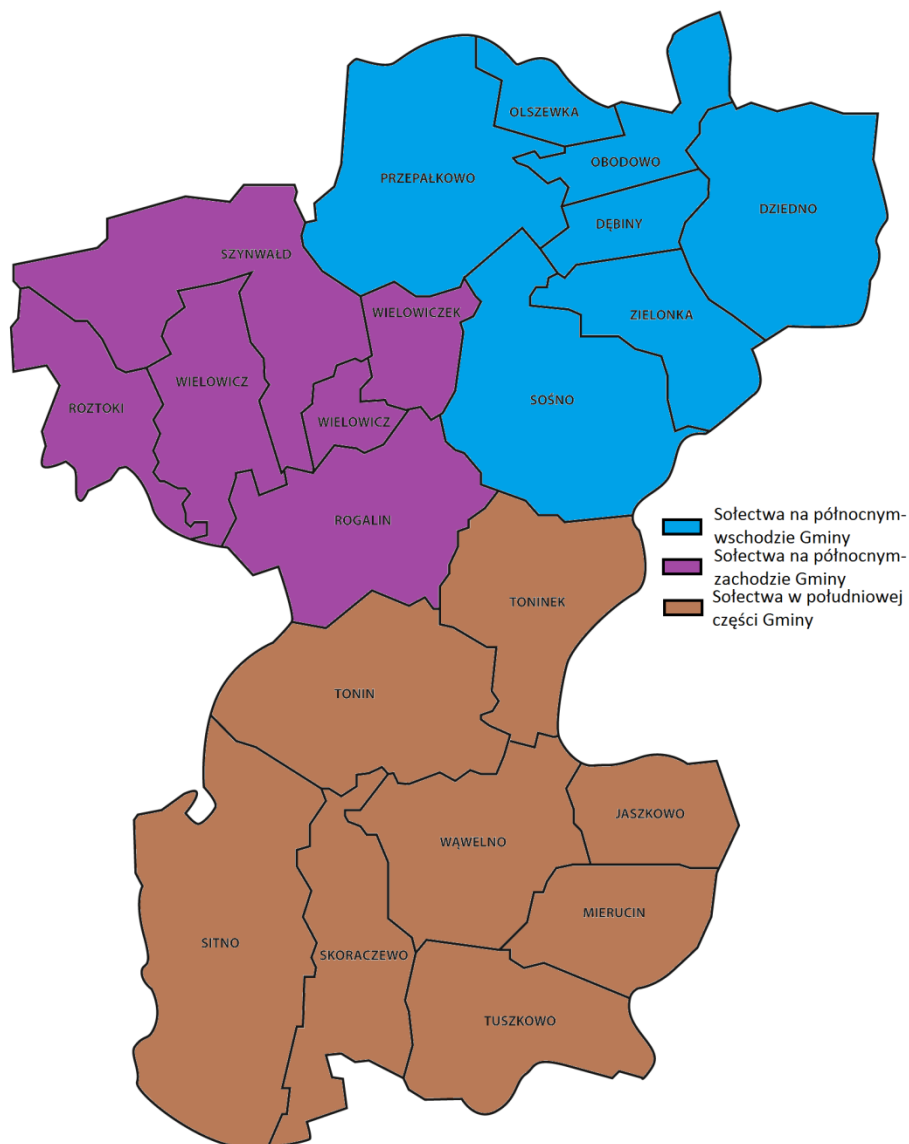
Źródło: Urząd Gminy Sośno

4.2 ANALIZA WSKAŹNIKOWA POD KĄTEM WYSTĘPOWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Delimitację obszaru zdegradowanego przeprowadzono we wszystkich sołectwach gminy. Zgodnie z „Zasadami programowania...” sołectwo zostaje wskazane jako obszar zdegradowany, gdy **co najmniej 2 wskaźniki społeczne** notują sytuację gorszą od wartości

średniej dla gminy i gdy jednocześnie na terenie sołectwa znajdują się przestrzenie zdegradowane albo niekorzystna sytuacja w sferze pozaspołecznej. Każda z jednostek strukturalnych może być przebadana za pomocą innego zestawu wskaźników. Z tego względu Gminę Sośno podzielono na trzy grupy sołectw biorąc pod uwagę ich położenie:

- Sołectwa na północnym-wschodzie Gminy: Olszewka, Przepalkowo, Działno, Dębiny, Obodowo, Zielonka i Sośno;
- Sołectwa na północnym-zachodzie Gminy: Szywałd, Wielowicz, Wielowiczek, Roztoki, Rogalin;
- Sołectwa w południowej części Gminy: Tonin, Toninek, Sitno, Skoraczewo, Wąwelno, Jaskowo, Mierucin, Tuszkowo.

Rysunek 3 Podział Gminy na potrzeby analizy wskaźnikowej
(źródło: opracowanie własne)

Każda z grup sołectw została przebadana innym zestawem wskaźników. W ten sposób do obszaru zdegradowanego zaliczono te sołectwa które spełniły jednocześnie dwa kryteria:

- Na terenie sołectwa zidentyfikowano co najmniej dwa problemy w sferze społecznej mierzone wskaźnikami określonymi na liście wskaźników w „Zasadach programowania...”;
- Na terenie sołectwa występują przestrzenie zdegradowane lub negatywne zjawiska w przynajmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

4.2.1 ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH NA PÓŁNOCNYM-WSCHODZIE GMINY

Sołectwa położone na północnym-wschodzie Gminy czyli Olszewka, Przepańkowo, Dzedno, Dębiny, Obodowo, Zielonka i Sośno, zostały przebadane pod kątem występowania problemów w sferze społecznej przy pomocy poniższych wskaźników:

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
- Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.

Tabela 5 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-wschodniej części Gminy

SOŁECTWO	LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH	LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE	LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE
Olszewka	4	43	9,30%	2	64	3,13%
Przepańkowo	8	134	5,97%	71	209	33,97%
Dzedno	15	187	8,02%	63	304	20,72%
Dębiny	7	102	6,86%	1	143	0,70%
Obodowo	5	34	14,71%	9	76	11,84%
Zielonka	8	96	8,33%	20	153	13,07%
Sośno	50	572	8,74%	94	915	10,27%
Cała Gmina	352	3.223	10,92%	737	5.142	14,33%

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Wszystkie dane powyżej przedstawione dotyczą stanu na dzień 31.12.2015 r. Kolorem pomarańczowym zaznaczono wartości wskaźników dla poszczególnych sołectw, które są

gorsze (w tym przypadku wyższe) od wartości średniej dla całej Gminy. Z analizy tabeli wynika, że w żadnym sołectwie nie występują dwa problemy w sferze społecznej.

4.2.2 ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH NA PÓŁNOCNYM-ZACHODZIE GMINY

Sołectwa położone na północnym-zachodzie Gminy czyli Szywałd, Wielowicz, Wielowiczek, Rostoki i Rogalin, zostały przebadane pod kątem występowania problemów w sferze społecznej przy pomocy poniższych wskaźników:

- Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze;
- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności na danym obszarze.

Tabela 6 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-zachodniej części Gminy

SOŁECTWO	LICZBA OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE	LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE
Szywałd	28	266	10,53%	42	266	15,79%
Wielowicz	39	244	15,98%	36	244	14,75%
Wielowiczek	9	62	14,52%	10	62	16,13%
Rostoki	6	118	5,08%	24	118	20,34%
Rogalin	54	510	10,59%	77	510	15,10%
Cała Gmina	737	5.142	14,33%	750	5.142	14,59%

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Jak widać z tabeli wynika, że co najmniej dwa problemy społeczne wystąpiły w sołectwach Wielowicz i Wielowiczek.

4.2.3 ANALIZA WSKAŹNIKOWA W SFERZE SPOŁECZNEJ SOŁECTW POŁOŻONYCH W POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI GMINY

Sołectwa położone w południowej części Gminy czyli Tonin, Toninek, Sitno, Skoraczewo, Wąwelnio, Jaszkowo, Mierucin i Tuszkowo, zostały przebadane pod kątem występowania problemów w sferze społecznej przy pomocy poniższych wskaźników:

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze;
- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności na danym obszarze.

Tabela 7 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-zachodniej części Gminy

SOŁECTWO	LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH	LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM	UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE	LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM	LUDNOŚĆ OGÓŁEM	UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE
Tonin	21	158	13,29%	38	245	15,51%
Toninek	9	81	11,11%	24	125	19,20%
Sitno	33	299	11,04%	53	467	11,35%
Skoraczewo	13	118	11,02%	25	188	13,30%
Wąwelno	37	343	10,79%	79	533	14,82%
Jaszkowo	7	71	9,86%	13	99	13,13%
Mierucin	14	144	9,72%	30	226	13,27%
Tuszkowo	16	118	13,56%	37	195	18,97%
Cała Gmina	352	3.223	10,92%	750	5.142	14,59%

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Z tabeli wynika, że co najmniej dwa problemy społeczne wystąpiły w sołectwach Tonin, Toninek i Tuszkowo.

4.3 ANALIZA WSKAŹNIKOWA SOŁECTW, W KTÓRYCH ZIDENTYFIKOWANO PROBLEMY SPOŁECZNE POD KĄTEM WYSTĘPOWANIA W NICH PRZESTRZENI ZDEGRADOWANYCH LUB NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W INNYCH SFERACH

Z przeprowadzonych powyżej analiz wynika, że co najmniej dwa problemy w sferze społecznej występują w sołectwach Wielowicz, Wielowiczek, Tonin, Toninek i Tuszkowo. Z tego powodu te sołectwa zostały poddane dalszej analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych lub problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej. Przestrzeń zdegradowana, zgodnie z „Zasadami programowania...” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty.

Tak rozumiana przestrzeń zdegradowana nie występuje na terenie sołectw, w których zdiagnozowano po minimum 2 problemy społeczne. Z tego powodu sołectwa te zostały poddane dalszej analizie pod kątem występowania problemów w innych sferach. Zdecydowano się skorzystać ze wskaźnika autorskiego opisującego sferę przestrzenno-funkcjonalną:

- Wskaźnik stanu technicznego bazy służącej rozwojowi społecznemu.

W celu oszacowania ww. wskaźnika przanalizowano, w każdej miejscowości, stan techniczny bazy która może służyć rozwojowi i aktywizacji społecznej (domy kultury, świetlice, biblioteki, szkoły, boiska itp.). Jako kryterium przyjęto zły stan techniczny bazy, który ogranicza możliwość realizacji programu społecznego. Ocena miejscowości jest zero-jedynkowa. Albo baza jest w złym (wymagającym remontów, uzupełnień) stanie technicznym (1) albo w dobrym (0) – nie wymagającym interwencji.

Tabela 8 Wskaźnik stanu technicznego bazy służącej rozwojowi społecznemu

SOŁECTWO	INFRASTRUKTURA W ZŁYM STANIE TECHNICZNYM	WSKAŹNIK STANU TECHNICZNEGO BAZY SŁUŻĄCEJ ROZWOJOWI SPOŁECZNEMU
Wielowicz	Biblioteka i częściowo świetlica (toaleta)	1
Wielowiczek	Brak	0
Tonin	Brak	0
Toninek	Świetlica	1
Tuskowo	brak	0

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Z powyższej tabeli wynika, że problemy przestrzenno-funkcjonalne występują w sołectwach Wielowicz i Toninek. W sołectwie Toninek znajduje się świetlica wiejska, której właściwe użytkowanie jest ograniczone ze względu na jej stan. Wymaga ona pilnej modernizacji i remontu. Dzięki temu będzie można wykorzystać je do przeprowadzania w nich zajęć aktywizujących, zajęć doszkalających, warsztatów dla dzieci młodzieży, seniorów, bezrobotnych itp.

Z kolei w sołectwie Wielowicz w budynek oraz pomieszczenia, w których znajduje się biblioteka jest w bardzo złym stanie technicznym. Na roboty budowlane w świetlicy wiejskiej w Wielowiczu w poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach PROW uzyskano dofinansowanie. Wykonano wtedy następujące prace:

- Wymiana stolarki PCV,
- Wymiana podłóg,
- Ocieplenie elewacji,

- Wymiana instalacji elektrycznej.

W świetlicy powinny być kontynuowane działania rewitalizacyjne np. remont toalet i podjazdu. Ponadto istnieje możliwość przeniesienia biblioteki do pomieszczeń w świetlicy.

Odpowiednie użytkowanie świetlic wiejskich w powyższych sołectwach może przyczynić się do ograniczenia problemów społecznych pojawiających się w tych sołectwach.

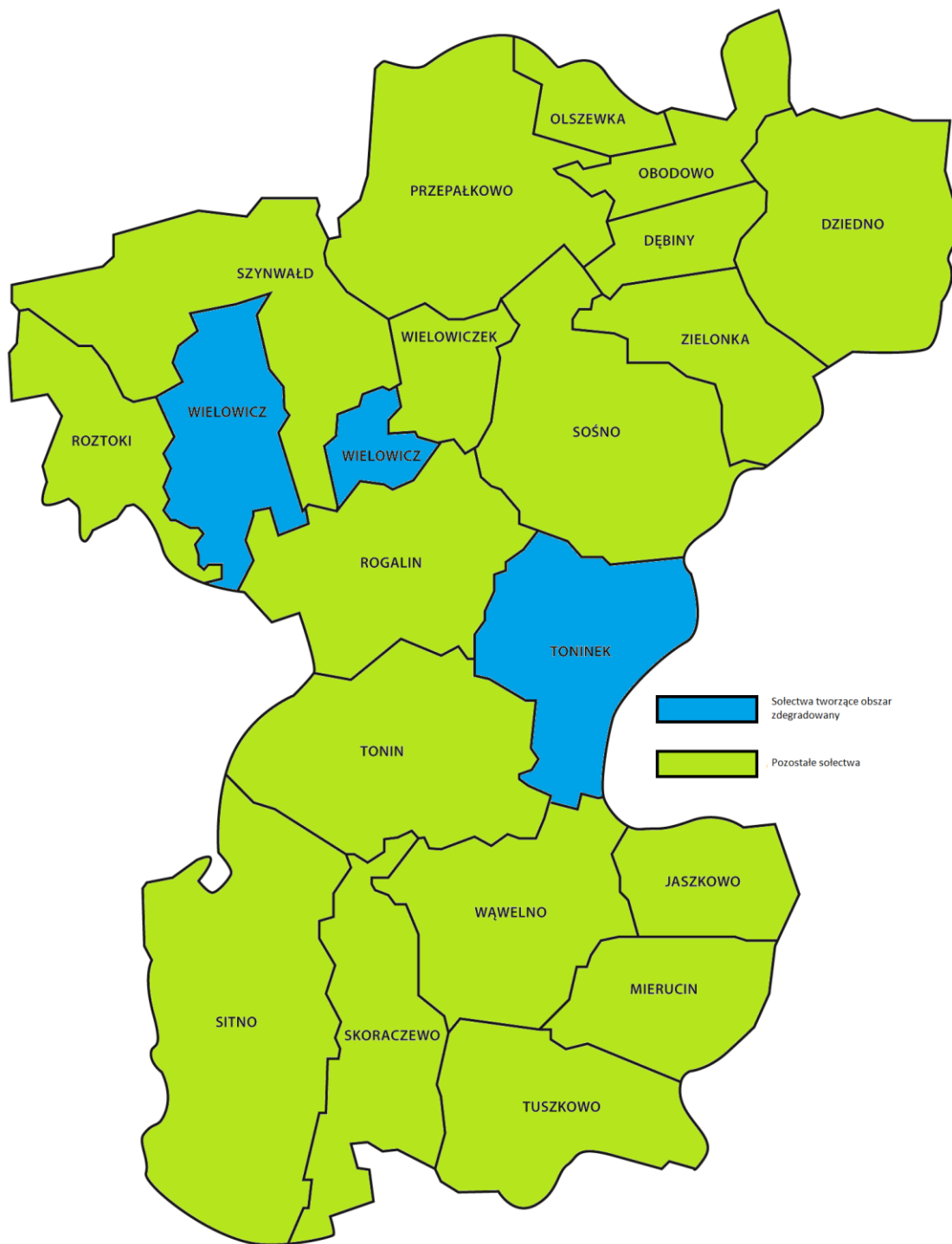
4.4 PODSUMOWANIE

Spośród wszystkich sołectw Gminy Sośno, które zostały poddane badaniu problemy społeczne oraz problem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wystąpiły w 2 sołectwach – Wielowicz i Toninek. W związku z tym są one wskazane jako obszary zdegradowane i wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.

Tabela 9 Zestawienie cech obszaru zdegradowanego

WIELOWICZ		TONINEK	
PROBLEM	WSKAŹNIK	PROBLEM	WSKAŹNIK
Duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej	UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE	Duży odsetek osób bezrobotnych	UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM NA DANYM OBSZARZE
Duża liczba osób starszych	UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE	Duża liczba osób starszych	UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM NA DANYM OBSZARZE
Ograniczenia możliwości wykorzystania i dostępu do instytucji kształtowania rozwoju społecznego ze względu na zły stan techniczny budynków świetlic wiejskich	WSKAŹNIK STANU TECHNICZNEGO BAZY SŁUŻĄCEJ ROZWOJOWI SPOŁECZNEMU	Ograniczenia możliwości wykorzystania i dostępu do instytucji kształtowania rozwoju społecznego ze względu na zły stan techniczny budynków świetlic wiejskich	WSKAŹNIK STANU TECHNICZNEGO BAZY SŁUŻĄCEJ ROZWOJOWI SPOŁECZNEMU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Sośno

Rysunek 4 Obszary zdegradowane na terenie Gminy Sośno
(źródło: opracowanie własne)

Obszar zdegradowany jest zamieszkały przez 369 osoby (7,18% mieszkańców Gminy) a jego powierzchnia wynosi 1.647,16 ha (10,17% powierzchni Gminy). Wyznaczony obszar nie przekracza 20% powierzchni Gminy i 30% liczby mieszkańców.

5 OBSZAR REWITALIZACJI

5.1 DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

Ponieważ miejscowości zakwalifikowane do obszaru zdegradowanego nie przekraczają parametrów 20% powierzchni gminy oraz 30% ludności gminy, obszar zdegradowany w całości został uznany za obszar rewitalizacji.

Sołectwa Wielowicz i Toninek tworzą dwa odrębne podobszary rewitalizacji.

Zgodnie z metodyką wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich regionu, do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Rzeczywistą powierzchnię obszarów objętych rewitalizacją przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10 Zestawienie powierzchni zamieszkałych dla obszaru rewitalizacji

PŁOSKÓW		TONINEK		WIELOWICZ	
Nr działki	Powierzchnia [ha]	Nr działki	Powierzchnia [ha]	Nr działki	Powierzchnia [ha]
67/5	0,141	51/1	0,0798	270	1,2863
63/2	0,2865	50/1	0,2016	187/3	0,4351
62/4	0,2324	63/4	0,2215	105/1	0,1077
52/1	0,492	66/7	0,0662	201	0,0801
54/1	0,2972	92/4	6,9638	132/4	2,3213
48	0,3857	45/8	0,3973	133/1	0,6667
18/2	0,1346	137/3	0,1935	12	1,6833
53/1	0,3378	30	9,0076	268	0,083
18/4	0,0455	115/2	1,1339	151/3	0,0548
46	0,3277	108/1	0,2542	115/1	0,1066
62/5	0,0565	13/4	0,4219	100/3	0,0992
47	0,268	86/1	0,0991	101	0,5074
17/1	0,7198	86/2	0,3773	129/2b	0,2669
16/2	0,3308	108/4	3,9845	11/1	0,6321
44/1	0,104	41/2	0,3445	103/1	0,1444
SUMA	4,1595	104/2	1,0048	131	0,3927
		104/1	1,0324	11/2	0,5927
		171/2LP	9,8591	102/1	0,0918
		106	2,5544	100/2	0,2391
		175/5LP	0,2085	10/1	3,6825
		175/8LP	0,1087	129/4b	0,2486
		237	0,2506	165/4	0,086
		236	0,2153	149	0,0286
		101/1	0,8288	9/1	40,2577
		66/4	0,0885	31/3	0,046
		90/5	0,2545	31/2	5,0405
		139/5	0,0721	136/2	0,5303

20/7	0,0024	155	1,6037
137/4	0,1381	170	0,0693
65/4	0,2218	128	0,2403
68	0,2347	130	0,3796
228/2	7,4673	110	1,4122
67	0,6805	172	0,0617
3/1	7,7676	169	0,0476
6/1	0,4359	141	0,7274
21	8,8701	137	0,2384
119	4,1343	144	0,9959
63/5	1,0627	145	0,1819
43	8,598	171	0,0605
66/3	0,0004	168	0,0784
49/2	0,3431	272/1	2,0358
48	0,2499	7/1	0,1015
243	0,1847	189/9	1,1401
50/2	0,1792	189/8	0,1858
98	6,0142	33/21	0,0416
47	6,3204	33/24	0,7551
225/7	0,3047	202/3	0,5575
125/4	0,7218	33/22	0,0549
SUMA	94,1562	265	0,2374
		33/23	0,0872
		138/3	0,4314
		189/6	0,2508
		189/7	6,1127
		250/2	0,1761
		244/4	2,384
		90/2	0,2534
		244/3	0,0455
		187/6	0,1978
		189/3	0,2569
		252/1	3,2403
		250/4	1,3658
		252/2	0,0227
		250/6	0,0192
		250/5	0,0183
		230/7	0,0309
		231/2	0,8182
		231/1	0,0527
		18/29	0,1359
		18/18	0,05
		18/19	0,0495
		18/13	0,05
		18/20	0,0497
		18/17	0,0509
		33/15	0,0781
		33/11	0,0784

				18/10	0,0506
				33/13	0,0237
				33/12	0,0386
				18/28	0,1342
				18/25	0,0135
				3/7	0,1643
				18/26	0,177
				18/9	0,0487
				33/16	0,0945
				18/6	0,0465
				18/3	0,1814
				20/6	0,1668
				18/27	0,1397
				156/2	0,0587
				134/7	0,2375
				111/2	0,0385
				111/1	0,7828
				SUMA	89,6214

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Tabela 11 Zestawienie danych dla obszaru rewitalizacji (stan ludności na 31.12.2015 r.)

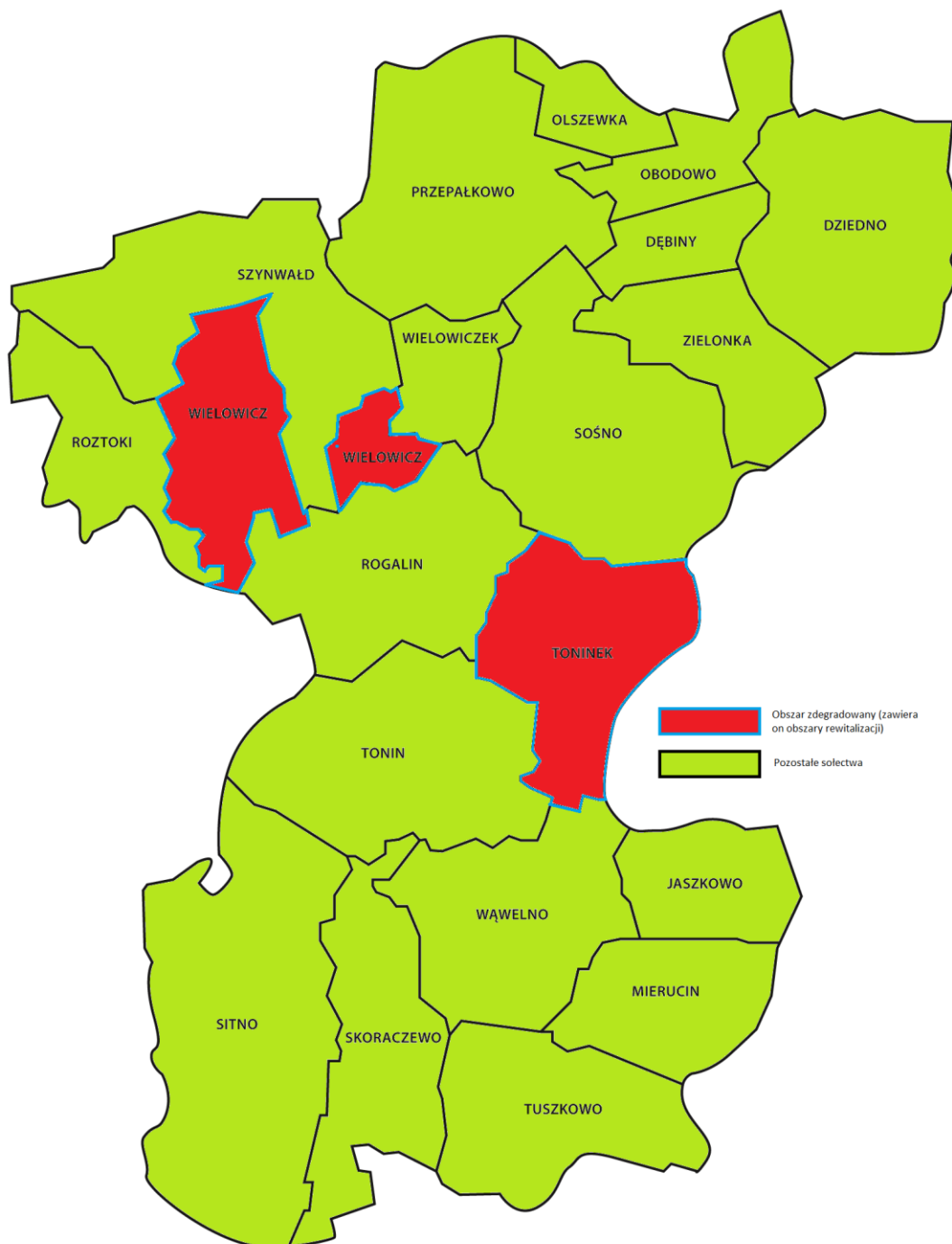
LP.	SOŁECTWO	LUDNOŚĆ	LUDNOŚĆ W % LUDNOŚCI GMINY	LUDNOŚĆ W % LUDNOŚCI GMINY NARASTAJĄCO	POWIERZCHNIA OR	POWIERZCHNIA W % POWIERZCHNI GMINY	POWIERZCHNIA W % POWIERZCHNI GMINY NARASTAJĄCO
1	Toninek	125	2,43%	2,43%	94,1562 ha	0,58%	0,58%
2	Wielowicz Płosków	244	4,75%	7,18%	89,6214 ha 4,1595 ha	0,58%	0,58%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Sośno

W celu wyznaczenia rzeczywistej powierzchni, na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji, obszar rewitalizacji został zawężony do terenów zamieszkałych sołectw Toninek i Wielowicz. Obszarem rewitalizacji nie objęto natomiast gruntów rolnych oraz lasów, gdyż tereny te są niezamieszkałe, w związku z czym niemożliwe będzie osiągnięcie na tych obszarach celów rewitalizacji.

W związku z powyższym rzeczywista powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 146.606 ha i stanowi około 1,16% powierzchni Gminy Sośno. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji mieszka 369 osób, co stanowi około 7,18% mieszkańców Gminy Sośno. Obszar wyznaczony do rewitalizacji spełnia zatem kryteria tj. nie przekracza 20% powierzchni gminy oraz 30% mieszkańców Gminy.

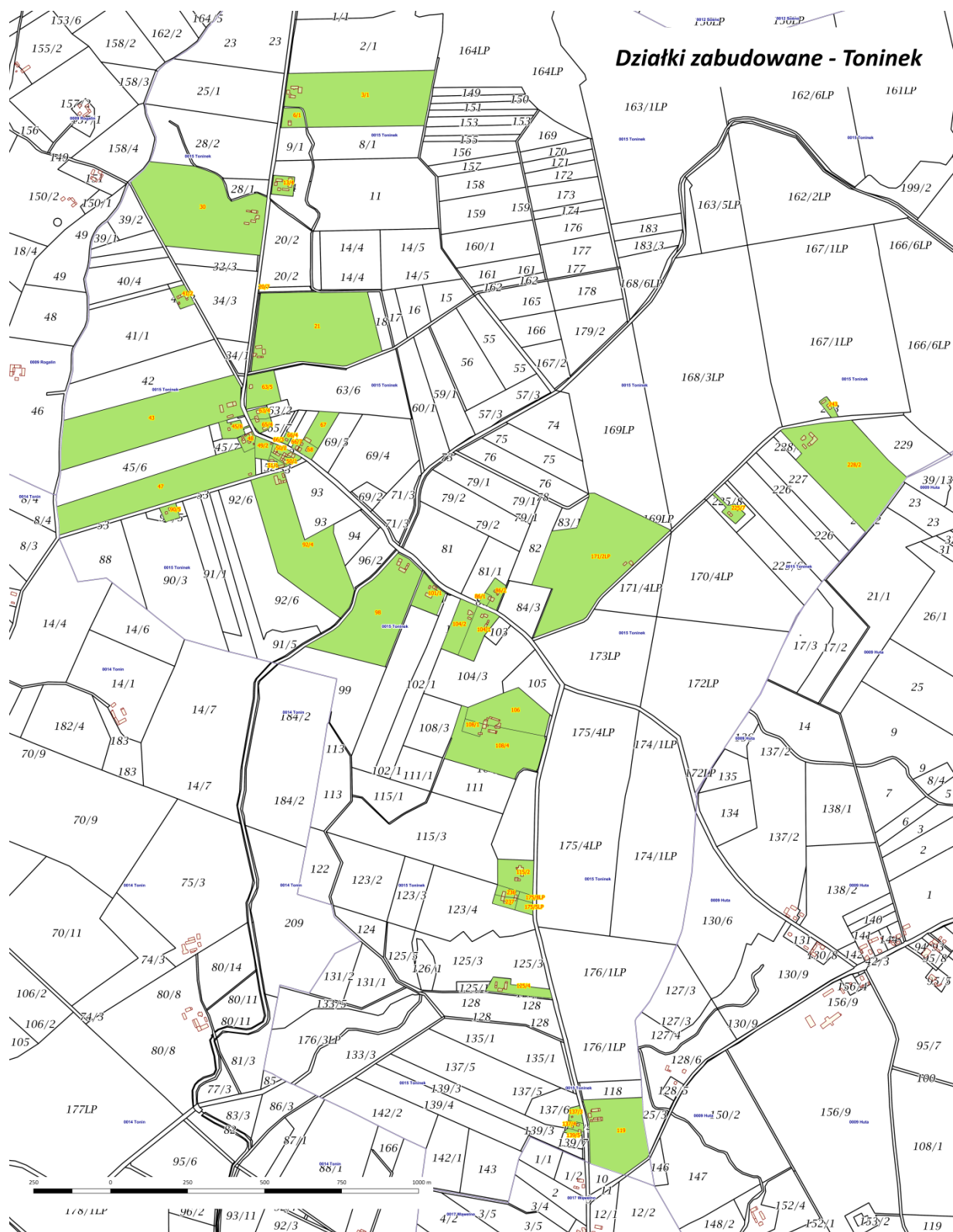
Ze względu na fakt, że obszar rewitalizowany jest bardzo mały wobec powierzchni Gminy zaprezentowano go na dwóch poziomach: Mapa całej gminy pokazująca kolorem czerwonym z niebieską obwolutą sołectwa zdegradowane, na których występują obszary rewitalizacji. Następnie zamieszczono szczegółowe mapy sołectw, na których zaznaczono kolorem turkusowym obszar rewitalizacji.

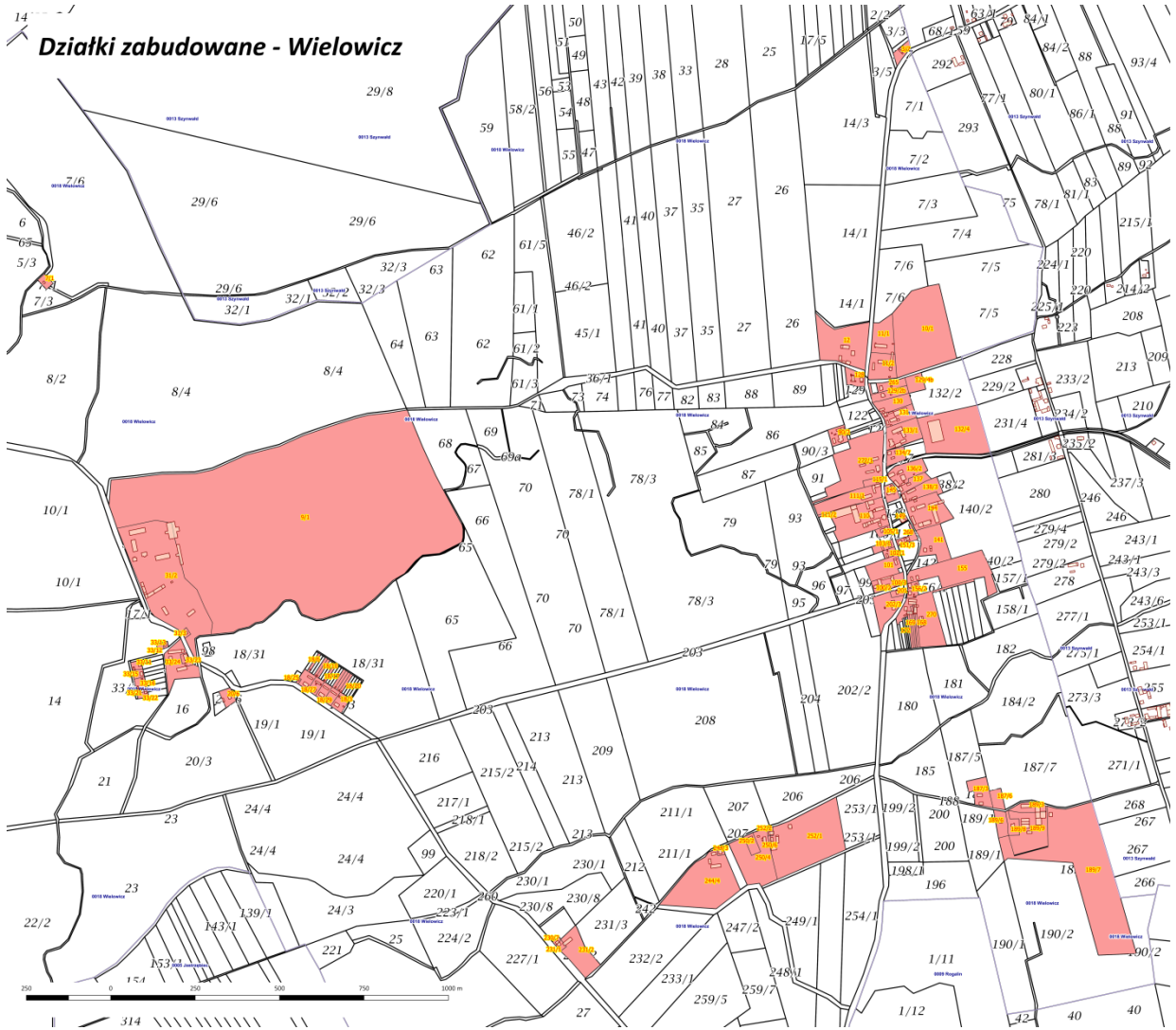
Rysunek 5 Sołectwa zawierające obszar zdegradowany (zawiera się w nim obszar rewitalizacji) w Gminie Sośno (źródło: opracowanie własne)

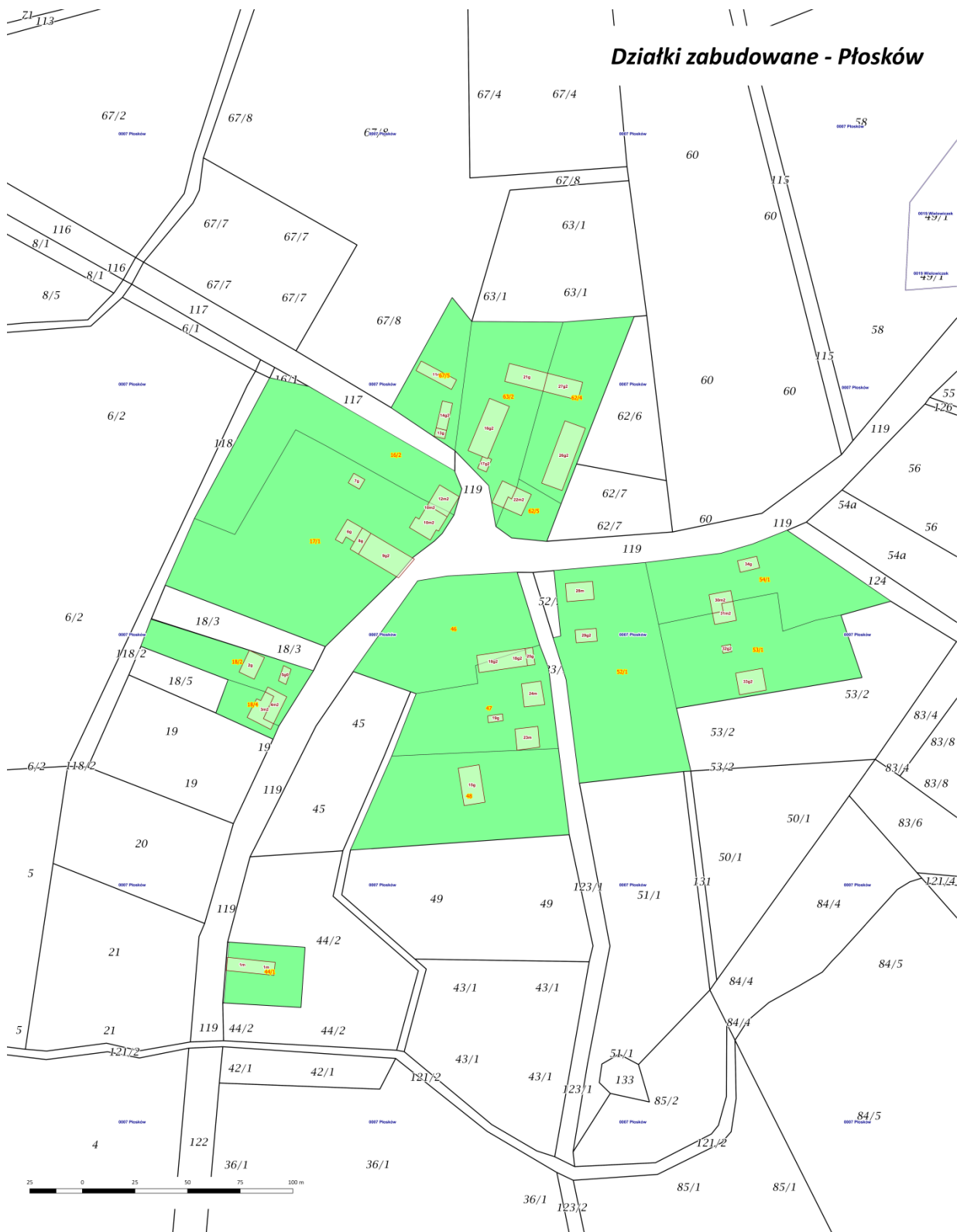
Poniżej wyróżniono kolorami obszary zamieszkałe w miejscowościach Toninek, Płusków i Wielowicz.

Rysunek 6 Obszar rewitalizacji w miejscowości Toninek w sołectwie Toninek

Rysunek 7 Obszar rewitalizacji w miejscowości Wielowicz w sołectwie Wielowicz

Rysunek 8 Obszar rewitalizacji w miejscowości Płosków w sołectwie Wielowicz

Kolejny etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależy od zamierzonego celu rewitalizacji. Gmina musi wybrać i spełnić przynajmniej jeden z 4 zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

Kryteria określone w „Zasadach programowania...” przedstawiają się następująco:

A. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:

- a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
- b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury:
  - komplementarnej wobec już istniejącej lub
  - bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej lub
  - utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej lub
  - utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa⁵⁵, to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

B. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
- b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.

C. Cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego),
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo),

D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor NGO).

W oparciu o cele rewitalizacji wskazane w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ...” następujące sołectwa wyznaczono jako obszar rewitalizacji:

Tabela 12 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Sośno w odniesieniu do celów rewitalizacji i kryteriów wyboru celu rewitalizacji

SOŁECTWO	CEL REWITALIZACJI	ODNIESIENIE DO KRYTERIÓW WYBORU CELU REWITALIZACJI
TONINEK	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik liczby osób bezrobotnych; • Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym; • Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.
WIELOWICZ	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej; • Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym; • Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

Źródło: Analiza własna

Mimo, że zastosowane wskaźniki bezpośrednio nie nawiązują do żadnego z celów A-D, sołectwo Toninek przypisano do celu D, ponieważ spodziewany zakres interwencji (aktywizacja zawodowa, integracja seniorów przeciwdziałająca wykluczeniu) jest pokrewna interwencji stosowanej w zakresie celu D.

6 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

6.1 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

6.1.1 TONINEK

Obszar rewitalizacji w sołectwie Toninek zajmuje powierzchnię 94,194 ha. Stanowi to 11,13% powierzchni sołectwa. Wyznaczony obszar zamieszkuje 125 osób co stanowi 33,87% mieszkańców terenów wyznaczonych do rewitalizacji oraz 2,43% mieszkańców Gminy Sośno.

Tabela 13 Struktura ludności na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek

WIEK/LICZBA MIESZKAŃCÓW	OBSZAR REWITALIZACJI W SOŁECTWIE TONINEK	OBSZAR REWITALIZACJI W SOŁECTWIE TONINEK UDZIAŁ PROCENTOWY	GMINA SOŚNO	GMINA SOŚNO UDZIAŁ PROCENTOWY
Wiek przedprodukcyjny	20	16,0%	1.169	22,7%
Wiek produkcyjny	81	64,8%	3.223	62,7%
Wiek poprodukcyjny	24	19,2%	750	14,6%

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Analiza powyższych danych wskazuje na regresywną strukturę wieku ludności obszaru rewitalizowanego w sołectwie Toninek. Jest wyraźnie gorsza niż dla całej Gminy. Cechuje się dużym udziałem osób starszych (19,2%) i małym udziałem dzieci (16,0%) i młodzieży, przy jednoczesnym utrzymaniu się udziału ludności w wieku produkcyjnym na podobnym poziomie (64,8% w 2015 r. i 63,7% w 2013 r.). Zarówno podczas spotkań konsultacyjnych jak i podczas spaceru badawczego w Toninku podczas rozmów z mieszkańcami wskazywano na wybory młodych ludzi, którzy decydując się najpierw na osiągnięcie określonego poziomu wykształcenia oraz stabilizacji ekonomicznej, w drugiej zaś kolejności (około 30 roku życia) na założenie rodziny oraz jej powiększanie. Ponadto mieszkańcy opowiadali o swoich dzieciach lub wnukach, którzy, zwłaszcza po odbyciu nauki w większym ośrodku, decydują się na szukanie pracy w tym miejscu. Istotnym wskazywanym problemem jest brak możliwości zatrudnienia na miejscu. Trudno się temu dziwić bowiem w 2015 roku liczba bezrobotnych na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek stanowiła 7,2% liczby wszystkich mieszkańców tego terenu. Ponad 88% z osób bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy dłużej niż 12 miesięcy. Należy dodać, że poza wspomnianym spacerem badawczym w dniu 15 marca 2017 roku wkład w prace nad dokumentem włożył powołany przez Wójta Gminy 20 osobowy Zespół ds. Rewitalizacji.

Poniżej zamieszczono szczegółową prezentację struktury bezrobocia na terenie Toninka.

Tabela 14 Struktura bezrobotnych w sołectwie Toninek

		RAZEM	W TYM KOBIETY
Liczba bezrobotnych		9	5
W tym	Posiadający gospodarstwo rolne	1	0
	Do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	1	1
	Bez kwalifikacji zawodowych	7	6
	Do 30 roku życia	2	2
	Powyżej 50 roku życia	6	3

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Dlatego istotnym elementem w oczekiwaniach mieszkańców jest oczekiwanie, że zwiększy się szansa na zatrudnienie na terenie Toninka. Na omawianym terenie liczba podmiotów gospodarczych w ostatnich 10 latach wyraźnie zmalała. W 2009 roku funkcjonowały tu 33 podmioty gospodarcze. W 2015 roku było ich już tylko 21. Ten spadek przewyższa średnią dla Gminy. Upadek małych, rodzinnych przedsiębiorstw jest jedną z przyczyn tak wysokiego poziomu bezrobocia długotrwałego wśród wszystkich bezrobotnych badanego obszaru. Osoby bez pracy mają duże problemy z uzyskaniem nowych kwalifikacji. Świadczy o tym wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Stąd wniosek, że potrzebne są na tym terenie działania aktywizujące osoby bezrobotne (przede wszystkim długotrwale bezrobotne) w kierunku poszerzania swoich umiejętności oraz otwierania własnych działalności gospodarczych. Obecnie osoby bezrobotne bezpośrednio w miejscu swojego zamieszkania tj. na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek nie otrzymują żadnego wsparcia, są zagrożone wykluczeniem społecznym. Dlatego osoby te powinny zostać zaangażowane do współudziału w wydarzeniach odbywających się np. w świetlicy, ale też powinno im się zapewnić możliwość udziału w kursach pozwalających na zdobycie nowych umiejętności.

Analiza wyników konsultacji, ankiet i rozmowy z mieszkańcami wskazują na potrzebę poprawy jakości miejsca do realizacji działań związanych z aktywizacją mieszkańców. Wydłużające się przeciętne trwanie życia oraz spadek liczby narodzin wpływa na trwałe zmiany struktury wiekowej społeczeństwa. Dlatego mieszkańcy widzą też potrzebę specjalnego traktowania tej grupy społecznej.

Do przeprowadzania szkoleń i działań aktywizujących bezrobotnych potrzebne jest miejsce, w którym takie działania można by przeprowadzać. Również prowadzenie i organizowanie różnorodnych form spędzania wolnego czasu przez osoby starsze wymaga takiego miejsca. Najlepszym miejscem do przeprowadzania tego typu działań jest świetlica wiejska. Na badany obszarze znajduje się jedna świetlica odwiedzony podczas spaceru konsultacyjnego. Niestety jej stan ogranicza prawidłowe korzystanie z jej zasobów. Naprawy wymaga przede wszystkim konstrukcja dachu, należy też wymienić rynny i ocieplić budynek. Najistotniejszymi

problemami związanymi z użytkowaniem budynku jest brak toalety i podjazdu dla osób niepełnosprawnych i starszych. Na spotkaniach konsultacyjnych mieszkańcy wskazywali na potrzebę lepszego wykorzystania potencjału świetlicy poprzez organizację różnego rodzaju kursów kierowanych do dzieci, rolników, seniorów, bezrobotnych których celem będzie aktywizacja i podnoszenie kompetencji. Aby przeprowadzenie tych wszystkich działań było możliwe świetlica wiejska w Toninku najpierw musi zostać wyremontowana, doposażona i poddana termomodernizacji, by mogła służyć mieszkańcom przez cały rok. Poniżej zamieszczono kilka zdjęć pokazujących aktualny stan obiektu.

Rysunek 9 Aktualny stan świetlicy w Toninku
(źródło: Urząd Gminy Sośno)

Rysunek 10 Toaleta świetlicy w Toninku. Stan aktualny
(źródło: Urząd Gminy Sośno)

Z zajęć, które w ramach rewitalizacji będą odbywać się w świetlicy w Toninku będą mogli korzystać także mieszkańcy innych sołectw (choć zajęcia te będą przeznaczone głównie dla mieszkańców z obszaru rewitalizacji) np. z Sośna, Tonina czy Wąwelna.

Poza opisanymi zagadnieniami dotyczącymi świetlicy wiejskiej na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek nie występują istotne problemy w sferze środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej.

6.1.2 WIELOWICZ

Sołectwo Wielowicz położone jest w zachodniej części Gminy, a jego powierzchnia wynosi 800,98 ha. Sołectwo podzielone jest na dwa obszary: pierwszy z nich to miejscowość Wielowicz a drugi to miejscowość Płosków. Obszary te przedzielone są centralnie sołectwem Szynwałd. Wielowicz (w niniejszym dokumencie przyjęto nazewnictwo Wielowicz) sąsiaduje od północy i wschodu z sołectwem Szynwałd, od zachodu z sołectwem Roztoki a od południa z sołectwem Rogalin. Druga część sołectwa (w niniejszym dokumencie przyjęto nazewnictwo Płosków) sąsiaduje od północy i zachodu z sołectwem Szynwałd, od wschodu z sołectwem Wielowiczek a od południa z sołectwem Rogalin. Obszary rewitalizowane na terenie tego sołectwa zajmują powierzchnię 52,412 ha. Stanowią więc 6,54% powierzchni sołectwa Wielowicz. W sołectwie Wielowicz na obszarze rewitalizacji mieszkają 244 osoby co stanowi 66,13% mieszkańców terenów wyznaczonych do rewitalizacji w gminie Sośno, oraz 4,75% mieszkańców gminy Sośno.

Na terenie sołectwa Wielowicz badanym wskaźnikiem wskazującym na problemy społeczne była liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Poniżej zaprezentowano szczegółowe dane dotyczące struktury pomocy udzielanej mieszkańcom obszaru rewitalizowanego w sołectwie Wielowicz. W 2015 roku ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 39 osób. Niepokojącym może być z pewnością fakt, że liczba ta w ostatnim czasie znacznie wzrosła (o ponad 29% od 2013 roku).

Tabela 15 Struktura pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w sołectwie Wielowicz

TYTUŁ POMOCY	LICZBA MIESZKAŃCÓW W OBSZARZE REWITALIZACJI W SOŁECTWIE WIELOWICZ
Liczba rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	19
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	39
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu ubóstwa	23
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	13
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezrobocia	10
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	3
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych	4
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu alkoholizmu	3
Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	0

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej jest wsparty informacją pozyskaną od pracowników pomocy społecznej, że większość osób korzystających z ich opieki to osoby starsze. Ponadto liczba pobierających zasiłki byłaby większa, gdyby nie stygmatyzacja społeczna, która powoduje, że część osób wstydzi się ubiegać o wsparcie. Mimo, że odsetek osób kwalifikujących się do zasiłku z powodu niepełnosprawności jest niewielki to faktycznie znaczna część z 39 podopiecznych nie jest w pełni sprawna, ale nie spełnia wymogów formalnych do zasiłku. Sam fakt poruszania się z pomocą laski lub kuli, bądź brak wystarczających sił na odbycie dłuższej podróży to za mało. Dlatego tak ważne jest stworzenie lokalnych możliwości korzystania z szerokiej oferty dla mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Można dodać, że podobnie jak w na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek, także tu średnia osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższa niż średnia dla Gminy.

Należy zauważyć, że liczba osób w tej grupie wiekowej systematycznie wzrasta (30 w 2013 roku i 36 w 2015 roku).

Można więc stwierdzić, że wszystkie powyższe ustalenia, zbieżne z wynikami spotkań warsztatowych z mieszkańcami, ankietami i rozmowami z mieszkańcami Wielowicza stanowią przesłankę do działań o charakterze prorodzinnym (aby poprawić sytuację w przyszłości) oraz do inwestycji w sferę funkcjonalno-przestrzenną (rewitalizacja świetlic wiejskich) oraz usługi przeznaczone dla osób w starszym wieku. W przyszłości należy spodziewać się również skutków finansowych wynikających z prognozowanych zmian liczby ludności. Odnosząc się do ukazanych tutaj tendencji demograficznych, należy założyć, iż będą one wymagały dostosowania usług społecznych do potrzeb zarówno dzieci i młodzieży, jak i w znacznie większym niż dotąd stopniu, seniorów. W przypadku tych pierwszych konieczne będzie zapewnienie im odpowiedniego dostępu do wychowania, edukacji, kultury, sportu i rekreacji, tym drugim trzeba będzie natomiast udzielić stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego. Należy również wspomnieć, że osoby starsze to często osoby samotne i schorowane (często niepełnosprawne). Z tych powodów zazwyczaj nie uczestniczą w życiu publicznym. Są to osoby bardzo zagrożone wykluczeniem społecznym. Dlatego też tak ważna jest organizacja dla nich zajęć integracyjnych czy też różnorodnych spotkań aktywizujących.

Częstym czynnikiem istotnie decydującym o słabej sytuacji materialnej i korzystaniu z pomocy społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w sołectwie Wielowicz rynek pracy. Ubóstwem zagrożone są osoby bezrobotne i, co bardzo ważne, rodziny osób bezrobotnych. W najtrudniejszej sytuacji znajdują się osoby żyjące w gospodarstwach domowych utrzymujących się z tzw. innych niezarobkowych źródeł, w tym przede wszystkim w gospodarstwach, których podstawę utrzymania stanowiły świadczenia społeczne inne niż renty i emerytury. Osoby starsze są szczególnie zagrożone ubóstwem. W 2015 r. w Wielowiczu liczba bezrobotnych wynosiła 13 osób, z czego 12 było bezrobotne długotrwale.

Problemem natury funkcjonalno-przestrzennej na terenie sołectwa Wielowicz jest występowanie obiektów, które wymagają działań remontowych. Podczas spaceru badawczego połączonego z wizytą studialną potwierdzono, że najważniejszym z nich (w kontekście rewitalizacji) jest budynek świetlicy wiejskiej wraz z garażem OSP. Jest to świetlica, która służy mieszkańcom nie tylko obszaru rewitalizowanego sołectwa Wielowicz, ale także mieszkańcom sołectwa Szywałd. W celu osiągnięcia korzystnych efektów działań rewitalizacyjnych

zaplanować należy przebudowę budynku świetlicy wraz z garażem w celu zmiany sposobu ich użytkowania. Dzięki temu będzie można przenieść tu, zgodnie z sugestiami odpowiedzialnych osób, bibliotekę, która obecnie znajduje się w innym budynku nie spełniającym podstawowych wymagań (m. in. stan jego konstrukcji nie pozwala na bezpieczne użytkowanie). Co prawda w poprzedniej perspektywie finansowej świetlica ta została już częściowo zmodernizowana, dzięki temu zatrzymano dalszą degradację obiektu, ale nadal nie spełnia ona wymogów XXI w., które spowodują faktyczną atrakcyjność oferty prezentowane mieszkańcom OR. Kontynuowanie podjętych wcześniej działań przyczyni się do poprawy dostępności obiektu dla osób starszych i niepełnosprawnych chcących skorzystać ze świetlicy. Mowa tu np. o dostępie do toalety, która obecnie znajduje się na zewnątrz budynku i nie jest przystosowana do wymagań osób potrzebujących. Remont z pewnością przyczyni się do poszerzenia oferty świetlicy i biblioteki. Będą tu realizowane społeczne cele rewitalizacji: np. organizowane różnego rodzaju zajęcia integracyjne dla seniorów, a także mające na celu aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz edukacyjne, sportowe i rekreacyjne dla dzieci i młodzieży (jak wspomniano w stanie obecnym obiekt nie daje interesującego tę grupę wiekową zaplecza). Na obszarze rewitalizacji w sołectwie Wielowicz brak jest innych miejsc, w których osoby w różnym wieku i dotknięte różnymi problemami mogłyby spędzać wolny czas w sposób aktywny, integrując się przy tym z innymi mieszkańcami sołectwa. Niedostatek w jakości sfery funkcjonalno-przestrzennej powoduje, że mieszkańcy niechętnie wychodzą ze swoich domów, co wpływa niekorzystnie na integrację społeczną.

Lokalny samorząd wraz z organizacjami pozarządowymi może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

Poniżej zamieszczono kilka zdjęć obrazujących aktualny stan świetlicy w Wielowiczu i jej otoczenia.

Rysunek 11 Część budynku w Wielowiczu obecnie zajmowanego przez OSP
(źródło: Urząd Gminy Sośno)

Rysunek 12 Zewnętrzna toaleta świetlicy w Wielowiczu
(źródło: Urząd Gminy Sośno)

Rysunek 13 Toaleta w świetlicy w Wielowiczu
(źródło: Urząd Gminy Sośno)

Poza opisanymi zagadnieniami dotyczącymi świetlicy wiejskiej na obszarze rewitalizacji w sołectwie Wielowicz nie występują istotne problemy w sferze środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej.

7 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO REWITALIZACJI

7.1 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZOWANEGO GMINY SOŚNO PO REWITALIZACJI

Dla właściwego przygotowania procesu rewitalizacji, należało przeprowadzić pełną diagnozę problemów z jakimi zmagają się mieszkańcy obszaru Gminy Sośno (potwierdzoną analizą wskaźnikową). Ta stanowi podstawę opracowania wizji zmiany obszarów rewitalizacji na terenach sołectw Toninek i Wielowicz. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2023 r. i odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy..

WIZJA OBSZARU PO REWITALIZACJI

Projekty rewitalizacyjne będą skierowane do osób z obszarów wiejskich, głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych ubóstwem oraz bezrobotnych. Organizacja i przeprowadzenie szkoleń, kursów i zajęć edukacyjnych przyczyni się zarówno do ożywienia społecznego jak i zwiększenie szans mieszkańców na ciągle zmieniającym się rynku pracy, co w konsekwencji przełoży się na jednocześnie na wzrost przywiązania do „małej ojczyzny” jak i spadek liczby osób bezrobotnych, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparcie przestrzeni społecznej (utworzenie miejsc spotkań i integracji) doprowadzi do wzrostu aktywności mieszkańców, ich integracji oraz większego zaangażowania w sprawy lokalne. Adaptacja pomieszczeń budynków należących do Gminy Sośno na cele zdecydowanej poprawy jakości w sferze funkcjonalno-przestrzennej zapewni możliwość organizacji różnego rodzaju działań aktywizujących mieszkańców w pobliżu miejsca zamieszkania, co zachęci jeszcze większą liczbę osób do udziału w zajęciach. Realizacja projektów rewitalizacyjnych zapewni powstanie ciekawych i atrakcyjnych miejsc spotkań i integracji mieszkańców. W rezultacie stworzone miejsca aktywnego wypoczynku spowodują włączenie i integrację osób zamieszkujących obszary rewitalizowane. Dzięki realizacji projektów podniesiona zostanie atrakcyjność i jakość przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji.

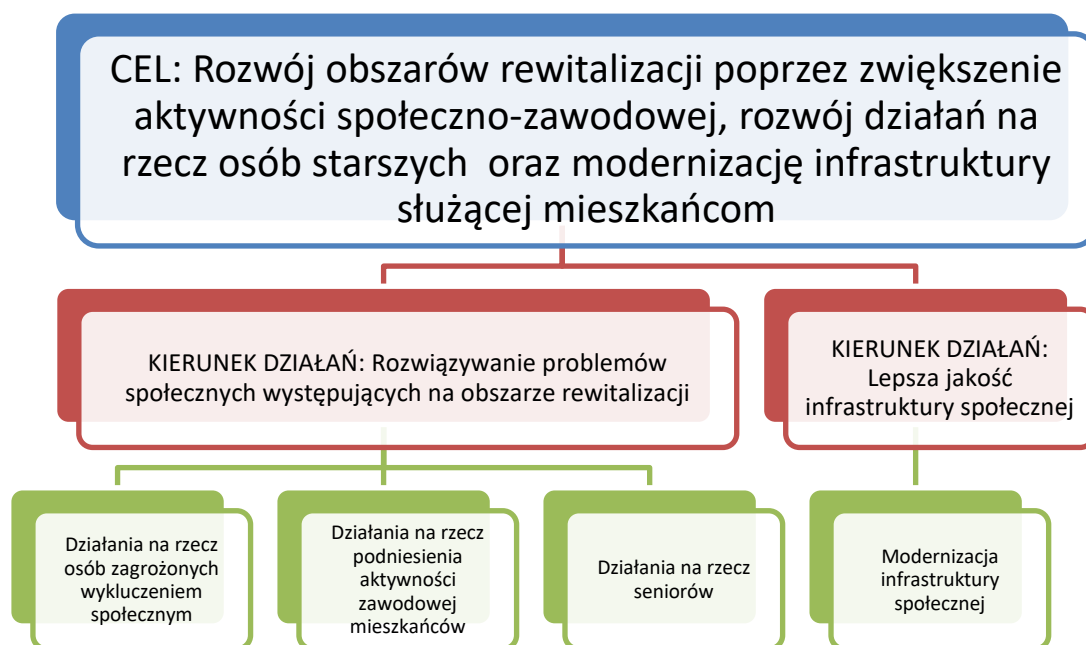
8 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

8.1 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Cel rewitalizacji musi odpowiadać na problemy, które stanowiły podstawę wyznaczenia obszarów rewitalizacji. Interwencja powinna dotyczyć wszystkich zagadnień, które zostały zidentyfikowane jako problemowe w procesie delimitacji. Na tej podstawie wyznaczono odpowiadający im wspólny cel rewitalizacji odnoszący się przede wszystkim do sfery społecznej i funkcjonalno-przestrzennej. Jest on pochodną wizji, która określa stan końcowy procesu rewitalizacji w 2023 roku i jest ukierunkowany na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim tj.:

- Wzrost aktywności społecznej i ożywienie społeczne
- Zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym,
- Wzrost zatrudnienia.

Poniżej sformułowany cel rewitalizacji został opisany przy pomocy skwantyfikowanych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi. Do celu wyznaczono także kierunki działań, które stanowią zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonego celu. Z kolei każdy ze zdefiniowanych kierunków będzie realizowany poprzez określone przedsięwzięcia.

Rysunek 14 Schemat przedstawiający cel, kierunki i przedsięwzięcia rewitalizacji
(źródło: opracowanie własne)

8.2 WSKAŹNIKI

Cel przedstawiony w poprzednim podrozdziale został skwantyfikowany wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi (przed rewitalizacją) i docelowymi (po rewitalizacji), które powinny zostać osiągnięte do 2023 roku.

Tabela 16 Wskaźniki dla celu rewitalizacji

WSKAŹNIK	ROK BAZOWY	STAN DOCELOWY	UWAGI
Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej na danym obszarze	15,98% (sołectwo Wielowicz)	Przybliżony 10%	Przyjęto, że jedna nowozatrudniona osoba = dwóm osobom przestającym korzystać z pomocy społecznej-
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	11,11% (sołectwo Toninek)	Przybliżony 6%	Gmina nie ma bezpośredniego wpływu na zatrudnieni poza sektorem samorządowym, możliwe są działania wspierające poszukiwanie pracy.
Liczba zajęć integracyjnych dla seniorów	0	24 rocznie	-
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym z OR, które wzięły udział w zajęciach dla seniorów	0	Min. 30 osób	To jest 50% osób w wieku poprodukcyjnym z OR
Liczba wyremontowanych/zrewitalizowanych obiektów funkcjonalno-przestrzennych służących mieszkańcom (światlic)	0	2	Przebudowa ma zarówno podnieść atrakcyjność obiektów jak i dostosować je do wymogów XXI w.

Źródło: Urząd Gminy Sośno

9 PROJEKTY REWITALIZACYJNE

9.1 GŁÓWNE PRZEDSIĘWZIECIA REWITALIZACYJNE

Osiągnięcie wyznaczonego celu, wyprowadzenie wskazanych obszarów poddanych rewitalizacji ze stanu kryzysowego, realizacja wyznaczonych kierunków działań może zostać urzeczywistnione poprzez wskazanie właściwych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na przedsięwzięcie składa się projekt lub grupa projektów i innych działań o charakterze wynikającym z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celem programu. Poniżej w tabeli przedstawiono główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Tabela 17 Główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne

OBSZAR REWITALIZACJI	PRZEDSIĘWZIĘCIE	PROJEKT	TYP PROJEKTU	OPIS PROJEKTU					
				PODMIOT/Y REALIZUJĄCE/ Y PROJEKT	ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	LOKALIZACJA	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU (ZŁ)	PROGNOZOWANE REZULTATY	SPOSÓB OCENY I ZMIERZENIA REZULTATÓW W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TONINEK	CEL REWITALIZACJI: ROZWÓJ OBSZARÓW REWITALIZACJI POPRZEC ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ, ROZWÓJ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH ORAZ MODERNIZACJĘ SEFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ								
	Kierunek działań nr 1: Rozwiązywanie problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji								
	Przedsięwzięcie 1: Działania na rzecz podniesienia aktywności zawodowej mieszkańców (1)	Projekt 1.1: Aktywizacja zawodowa na obszarze rewitalizacji Działanie 11.1 RPO	Społeczny	Gmina Sośno wraz z KGW i OSP w Toninku	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób bezrobotnych poprzez: - szkolenia/kursy/ warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne: np. poszukiwanie własnych silnych stron, współpraca zespołowa, komunikacja interpersonalna, autoprezentacja, i zawodowe: np. kursy komputerowe zarówno typu zawodowego jak i podnoszące umiejętności społeczne, kulinarne, florystyczne, tradycyjnego rzemiosła - rozbudzenie przedsiębiorczości: kursy/szkolenia/warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności	Świetlica wiejska w Toninku	20.000,00 zł	-Liczba cykli szkoleniowych – 6 (autorski) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 6 z OR (SZOOP, LSR), Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 4 z OR (SZOOP, LSR).	Nabór na szkolenia i warsztaty będzie odbywał się na podstawie deklaracji poszukiwania pracy po zakończeniu programu – ocena frekwencji na podstawie list obecności Liczba osób uzyskujących kwalifikacje – na podstawie wydanych dokumentów potwierdzających ich uzyskanie

				<p>gospodarczej. Działania podnoszące samoocenę i umiejętność współpracy w grupie i podnoszące umiejętności społecznie oraz zachęcające do prowadzenia działalności gospodarczej i szkolenia dające nowe konkretne umiejętności mogą pomóc w podjęciu decyzji o rozpoczęciu prowadzenia własnej firmy. Działania zaplanowane w projekcie stanowią spójną koncepcję działań na rzecz wyprowadzenia osób bezrobotnych i zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z sytuacji kryzysowej.</p> <p>Wszystkie działania wskazane w projekcie będą odbywały się w wyremontowanej świetlicy wiejskiej w Toninku. Ze szkoleń mogą korzystać także mieszkańcy sąsiadujących sołectw (ale przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji)</p>			<p>liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie 8 z OR (LSR) - liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna 6 z OR (poszukujący pracy)(LSR)</p>	<p>Liczba osób poszukujących pracy po zakończeniu programu – na podstawie imiennego wywiadu środowiskowego z osobami uczestniczącymi w szkoleniach i warsztatach,</p> <p>Dane o bezrobociu.</p>
WIELOWICZ	CEL REWITALIZACJI: ROZWÓJ OBSZARÓW REWITALIZACJI POPRZEZ ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ, ROZWÓJ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB							

STARSZYCH ORAZ MODERNIZACJĘ SFERY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ								
Kierunek działań nr 1: Rozwiązywanie problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji								
Przedsięwzięcie 2: Działania na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	Projekt 2.1: Aktywizacja społeczna, integracja i animacja na obszarze rewitalizacji Działanie 11.1 RPO	Społeczny	Gmina Sośno wraz z KGW i OSP	Działania w zakresie organizowania lokalnej społeczności i animacji społecznej z wykorzystaniem animatora aktywności lokalnej: - warsztaty podnoszące kwalifikacje i dające nowe umiejętności społeczne zwiększające szanse przy poszukiwaniu zatrudnienia: np. poszukiwanie własnych silnych stron, współpraca zespołowa, komunikacja interpersonalna (w tym przygotowanie CV wraz z zasadami pisania listów motywacyjnych), prowadzenie spotkań z dorosłymi, prowadzenie zajęć dla dzieci, - kurs/szkolenie na animatorów dla osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji, - kursy komputerowe zarówno typu zawodowego jak i podnoszące umiejętności społeczne, kulinarne, florystyczne,	Świetlica wiejska wraz z biblioteką w Wielowiczu	40.000,00 zł	- Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej – 39, w tym objętych wsparciem w niniejszym programie – 23, w tym liczba osób, które zaprzestały korzystać ze wsparcia – 14) (autorski) - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu -10 z OR (SZOOP, LSR), Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Uczestnicy przystępując do programu będą zobowiązwać się do udzielania informacji na potrzeby monitorowania Ocena frekwencji na podstawie list obecności

				<p>tradycyjnego rzemiosła</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozbudzenie przedsiębiorczości: kursy/szkolenia/warsztaty na temat zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, - organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zwłaszcza w okresie prac polowych – zajęcia rozwijające zdolności i zainteresowania, nauka poprzez zabawę, zajęcia sportowo-rekreacyjne, - aktywna integracja międzypokoleniowa i animacja poprzez organizację cyklicznych imprez integracyjno-kulturalnych w świetlicy i bibliotece, - aktywizacja społeczna poprzez zajęcia animacyjno-kulturalno-rekreacyjne dla osób zagrożonych i ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (np. wieczory z poezją, zajęcia taneczno-ruchowe, profilaktyka zdrowotna itp.). 			<p>– 7 z OR (SZOOP, LSR).</p> <p>liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie 23 (LSR)</p> <p>- liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna 14 (LSR)</p>	
--	--	--	--	---	--	--	---	--

					Wszystkie działania wskazane w projekcie będą odbywały się w przebudowanej i powiększonej o bibliotekę świetlicy w Wielowiczu				
TONINEK, WIELOWICZ	CEL REWITALIZACJI: ROZWÓJ OBSZARÓW REWITALIZACJI POPRZEZ ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ, ROZWÓJ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH ORAZ MODERNIZACJĘ SFERY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ								
	Kierunek działań nr 1: Rozwiązywanie problemów społecznych występujących na obszarze rewitalizacji								
	Przedsięwzięcie 3: Działania na rzecz seniorów	Projekt 3.1: Spotkania integracyjne dla seniorów Działanie 11.1 RPO	Społeczny	Gmina Sośno wraz z Aktywni Wielowicz, KGW i OSP i par. pw. Św. Jakuba w Wielowiczu	Działania w zakresie organizowania lokalnej społeczności i animacji społecznej z wykorzystaniem animatora aktywności lokalnej: - organizacja czasu wolnego dla seniorów - zajęcia rozwijające zdolności i zainteresowania, - aktywna integracja międzypokoleniowa i animacja poprzez organizację cyklicznych imprez integracyjno-kulturalnych w świetlicy i bibliotece, - aktywizacja społeczna poprzez zajęcia animacyjno-kulturalno-rekreacyjne seniorów (np. wieczory z poezją, zajęcia taneczno-ruchowe, profilaktyka zdrowotna itp.).	Świetlica wiejska w Toninku Świetlica wiejska wraz z biblioteką w Wielowiczu	40.000,00	Przewidywany podział zajęć, uczestników itp. 40% Toninek, 60% Wielowicz. -Liczba zajęć integracyjnych na rzecz seniorów: 24 rocznie (autorski), - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie, u których wzrosła aktywność społeczna – 20 z OR (LSR), - Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	Lista osób korzystających ze wsparcia, Osoby przystępujące do programu będą zobowiązywać się do udzielania informacji na potrzeby monitorowania Ocena frekwencji na podstawie list obecności

					<p>Wszystkie działania wskazane w projekcie będą odbywały się w przebudowanej i powiększonej o bibliotekę świetlicy w Wielowiczu oraz w świetlicy wiejskiej w Toninku</p>			<p>objętych wsparciem w programie – min. 30 osób (SZOOP). liczba przedsięwzięć służących aktywizacji, integracji mieszkańców, promujących walory regionu 5 (LSR), - liczba szkoleń i innych działań o charakterze edukacyjnym, doradczym, samopomocowym, socjoterapeutycznym 5 (LSR) - liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach służących aktywizacji, integracji mieszkańców, promujących walory regionu 25 (LSR), - liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy,</p>	
--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

								grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne 10 rocznie)(LSR).	
TONINEK WIELOWICZ	CEL REWITALIZACJI: ROZWÓJ OBSZARÓW REWITALIZACJI POPRZEC ZWIĘKSZENIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNO-ZAWODOWEJ, ROZWÓJ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STARSZYCH ORAZ MODERNIZACJĘ SFERY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ								
	Kierunek działań 2: Lepsza jakość sfery funkcjonalno-przestrzennej								
	Przedsięwzięcie 4: Modernizacja sfery funkcjonalno-przestrzennej	Projekt 4.1: Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku Działanie 7.1 RPO	Funkcjonalno-przestrzenny	Gmina Sośno wraz z KGW i OSP w Toninku	-dobudowa wiatrołapu od strony zachodniej budynku (w części ściany szczytowej) z wejściem przez salę świetlicy, -budowa podjazdu dla osób niepełnosprawnych, -wydzielenie z części istniejącego wejścia do świetlicy stanowiącego podcień, oraz z części Sali, WC dla osób niepełnosprawnych wraz z rozbudową instalacji wod-kan i elektryczną. -ocieplenie istniejącej części budynku świetlicy warstwą 10 cm styropianu wraz z wykonaniem tynków zewnętrznych cienkowiejskich, -wymiana rynien dachowych i rur spustowych w części istniejącej, -wymiana obróbek	Świetlica wiejska w Toninku	82.000,00	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalno-sportowo-edukacyjno-turystycznej - 1 (LSR) Liczba osób korzystających z nowych/ zmodernizowanych obiektów – ok. 33 z OR (suma liczby osób w wieku poprodukcyjnym i bezrobotnych) (LSR) - - liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji	Pozwolenie na użytkowanie Listy obecności

					blacharskich w części istniejącej, -konserwacja istniejącej konstrukcji dachowej			LSR – 1 (LSR) - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach – 1 (LSR)	
		Projekt 4.2: Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu Działanie 7.1 RPO	Funkcjonalno-przestrzenny	Gmina Sośno wraz z Aktywni Wielowicz, KGW i OSP i par. pw. Św. Jakuba w Wielowiczu	-rozbudowa kubatury budynku o 102,00 m ³ , -rozbudowa powierzchni zabudowy o 39,13 m ³ , -rozbudowa powierzchni użytkowej o 34,45 m ³ , -budowa toalety	Świetlica wiejska wraz z biblioteką w Wielowiczu	270.000,00 (budynek)	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalno-sportowo-edukacyjno-turystycznej - 1 (LSR) Liczba osób korzystających z nowych/ zmodernizowanych obiektów sfery funkcjonalno-przestrzennej – ok. 75 z OR (suma liczby osób w wieku poprodukcyjnym i korzystających z pomocy społecznej) (LSR), - liczba podmiotów działających w sferze kultury, które	Pozwolenie na użytkowanie Listy obecności

								otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR 1 (LSR), - liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach-1 (LSR)	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

Źródło: opracowanie własne

9.2 UZUPEŁNIAJĄCE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Gmina Sośno w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji nie przewiduje realizacji uzupełniających (pozostałych) przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

10 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI REWITALIZACYJNYMI

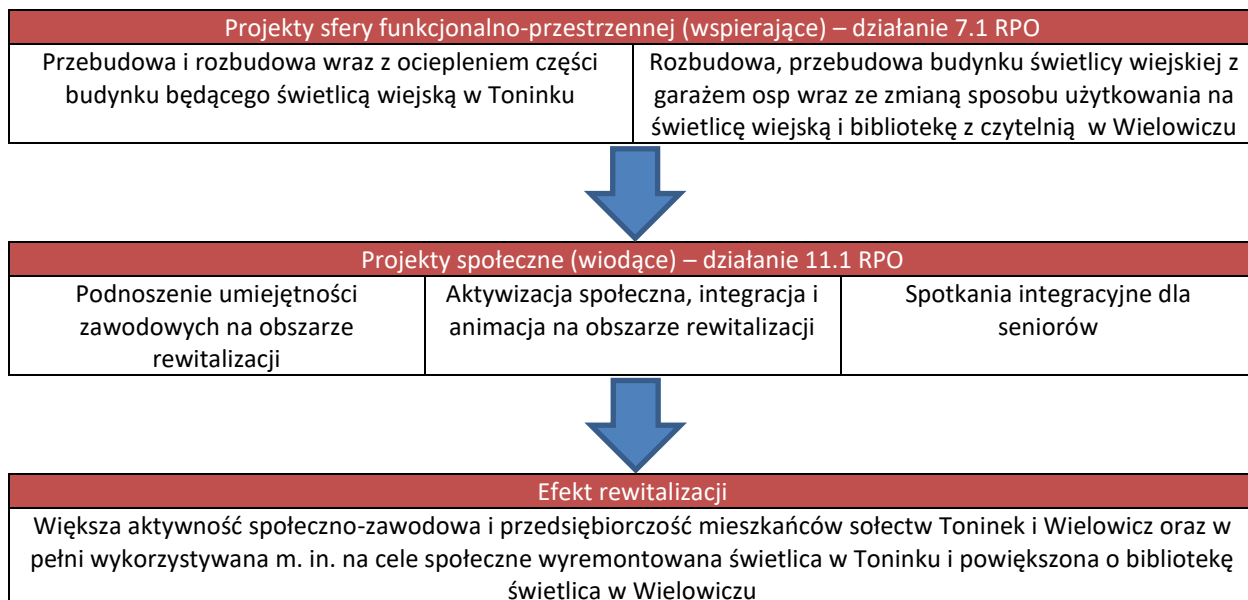
W czasie opracowywania niniejszego dokumentu nadrzędną zasadą, którą się kierowano podczas wyboru projektów rewitalizacyjnych było zapewnienie ich komplementarności w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

10.1 FORMUŁA PROJEKTÓW ZINTEGROWANYCH

W Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno zastosowano tzw. formułę projektów zintegrowanych, która że w przypadku realizacji projektów sfery funkcjonalno-przestrzennej, planuje się również zrealizować projekty „miękkie” finansowane m. in. ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na podobszarach wskazanych do rewitalizacji, którym podporządkowany zostanie projekt funkcjonalno-przestrzenny. Należy zwrócić uwagę na to, że projekty sfery funkcjonalno-przestrzennej pełnią jedynie funkcję wspierającą dla projektów społecznych, a ich realizacji jest niezbędna dla prowadzenia działań społecznych. W „Zasadach programowania...” wskazano, że „mając na uwadze konieczność wzmocnienia kompleksowości przedsięwzięć rewitalizacyjnych IZ RPO dla działania 6.2, poddziałania 6.4.1 oraz działania 7.1 przewiduje zastosowanie formuły projektów zintegrowanych. W związku z powyższym w przypadku projektów zaplanowanych do wsparcia w ramach powyższych działań/poddziałów wnioskodawca we wniosku o dofinansowanie projektu zobowiązany będzie wykazać, iż zrealizował lub planuje realizację projektu „miękkiego”, finansowanego ze środków EFS, ukierunkowanego na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na danym obszarze, któremu podporządkowany zostanie przedmiotowy projekt funkcjonalno-przestrzenny. W Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno wyznaczono dwa projekty, które będą realizowane w ramach wskazanych działań i poddziałów RPO i w przypadku których niezbędne jest zastosowanie formuły projektów zintegrowanych:

- Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku – działanie 7.1 RPO;
- Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu – działanie 7.1 RPO.

Poniższy schemat przedstawia koncepcję zintegrowania projektów rewitalizacyjnych.

Rysunek 15 Koncepcja zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych
(źródło: opracowanie własne)

10.2 KONCENTRACJA DZIAŁAŃ

Planowana interwencja adresowana jest przede wszystkim dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i będzie realizowana na obszarze rewitalizacji. Ponieważ świetlica w Wielowiczu jest wspólna dla sołectwa Wielowicz i Szywnaład, ze zmodernizowanej (m. in. powiększonej o bibliotekę) placówki będą korzystać także mieszkańcy sołectwa Szywnaład. Planowane działania odnoszą się do wszystkich zidentyfikowanych problemów.

10.3 KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenną w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno zapewniają projekty wyznaczone do realizacji na obszarze rewitalizacji pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Są to projekty wzajemnie ze sobą powiązane, synergiczne i wzajemnie się dopełniające, a ich realizacja wpłynie na poprawę sytuacji całego obszaru rewitalizacji. O delimitacji obszaru rewitalizacji zdecydowała, zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza (wartości wskaźników), jak i wola mieszkańców gminy. Planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar a także nie doprowadzi do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. W chwili obecnej nie zidentyfikowano konkretnych przedsięwzięć/projektów poza Obszarem Rewitalizacji, które pozytywnie oddziaływałyby na ten obszar w sferze zdiagnozowanych problemów. Wszystkie zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru

rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji, gdyż z efektów rewitalizacji przestrzennej (ze zmodernizowanej sfery funkcjonalno-przestrzennej) będą korzystać nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również mieszkańcy innych miejscowości, a także przedsiębiorcy. Dzięki tak dużemu promieniowaniu zaplanowanych projektów zapewnione zostanie, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na całą Gminę. Projekty te będą mieć pozytywny wpływ na obszar i mieszkańców Gminy, przyczynią się do zwiększenia integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.

Na terenie rewitalizowanym zaplanowano modernizację obiektów w celach stworzenia świetlicy wiejskiej w Toninku oraz dalszą modernizację świetlicy w Wielowiczu poprzez m. in. przeniesienie tam biblioteki. Atrakcyjne świetlice wiejskie i biblioteka zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, będą przede wszystkim miejscem spotkań mieszkańców z terenów rewitalizowanych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale obiekty funkcjonalno-przestrzenne powstałe w wyniku realizacji projektów będą dostępne również dla mieszkańców tych obszarów Gminy, które nie zostały wyznaczone do rewitalizacji. Dzięki temu nastąpi rzeczywista integracja lokalnej społeczności.

Projekt społeczny skierowany do grup wykluczonych społecznie, przyczyni się do ożywienia społecznego mieszkańców zdegradowanych sołectw oraz spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Przeprowadzone szkolenia, kursy i zajęcia edukacyjne mogą pośrednio przyczynić się do znalezienia pracy przez osoby bezrobotne. Należy podkreślić, że działania wskazane w Programie Rewitalizacji z istoty rzeczy nie mogą wprost ograniczyć bezrobocia, natomiast podnoszenie umiejętności społecznych, kwalifikacji zawodowych a także, dzięki zarówno działaniom prospołecznym jak i w sferze funkcjonalno-społecznej podniesienie atrakcyjności Wielowicza i Toninka sprzyjać będą ograniczeniu bezrobocia. W konsekwencji spowoduje to ograniczenie bezrobocia na obszarze zdegradowanych sołectw. Powyższe zjawisko będzie oddziaływać na obszar całej Gminy, ponieważ poprawa sytuacji materialnej osób z grup wykluczonych społecznie spowoduje ograniczenie liczby beneficjentów pomocy społecznej i występowania negatywnych zjawisk społecznych. Projekty społeczne będą realizowane w zmodernizowanej świetlicy a także bibliotece w Wielowiczu. W zmodernizowanej świetlicy wiejskiej w Toninku również będą się odbywały zajęcia aktywizujące mieszkańców (m. in. seniorów), szkolenia, kursy i różne imprezy o charakterze kulturalnym i społecznym. Zaplanowane działania z pewnością

zmniejszą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej i bezrobotnych przede wszystkim w rewitalizowanych sołectwach a przez to w całej Gminie.

10.4 KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROBLEMOWA

W Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno zapewniona została także komplementarność problemowa. Zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne wzajemnie dopełniają się tematycznie, sprawiając że realizowany LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym i funkcjonalno-przestrzennym). Projekty polegające na poprawie dostępu do obiektów funkcjonalno=przestrzennych przełożą się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego. Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy, a nie fragmentaryczny, a realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 8. *Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych.*

Tabela 18 Powiązanie projektów rewitalizacyjnych z problemami będącymi podstawą delimitacji

PROBLEMY	SPOSÓB ROZWIĄZANIA PROBLEMÓW	PROJEKTY
Nasilone korzystanie z pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez szkolenia, kursy i warsztaty podnoszące kompetencje, • Aktywizacja społeczna poprzez zajęcia animacyjno-kulturalno-rekreacyjne dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym 	Aktywizacja zawodowa na obszarze rewitalizacji
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym poprzez szkolenia, kursy i warsztaty podnoszące kompetencje, • Rozbudzanie przedsiębiorczości i zachęcanie do prowadzenia działalności gospodarczej poprzez odpowiednie kursy i szkolenia. 	Aktywizacja społeczna, integracja i animacja na obszarze rewitalizacji
Brak oferty dla osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć animacyjno-kulturalno-rekreacyjne dla seniorów 	Spotkania integracyjne dla seniorów
Świetlice wiejskie wymagające remontów uzupełnień, zły stan budynku biblioteki	Rozbudowa i remont świetlic, przeniesienie biblioteki do świetlicy w Wielowiczu	<ul style="list-style-type: none"> • Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku; • Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu

		użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych polach, pod uwagę brane będą zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić lepszą koordynację tematyczną i organizacyjną działań administracji. Należy wskazać, że program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym, tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.

10.5 KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów. Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w kolejnych rozdziałach niniejszego dokumentu, jest on spójność i przejrzysty. Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Sośno oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Wójt Gminy Sośno oraz osoba wyznaczona – Koordynator Rewitalizacji. Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Sośno w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

Od 2007 r. zauważa się, zwłaszcza w Wielowiczu wzmożoną aktywność społeczną mieszkańców wsi. Było to związane m.in. z urządzaniem tzw. Wiejskiego Parku Rekreacyjnego „Jakubek” w centrum Wielowicza. Mieszkańcy zorganizowali tam plac zabaw dla dzieci oraz miejsca rekreacyjne dla młodzieży i dorosłych.

Organizacje społeczne aktywnie działające w sołectwie Wielowicz:

- **AKTYWNI Wielowicz**

Działania tej organizacji bardzo zintegrowały społeczność lokalną Wielowicza, Szynwałdu i Płoskowa. Dotyczy to mieszkańców zarówno różnych pokoleń wiekowych jak i przynależności (bądź nie) do organizacji pozarządowych. Od wiosny 2010r. powstała formuła działania pn. „Aktywni” – mieszkańców Wielowicza i okolicznych wsi, którzy wspólnie realizują zamierzenia w ramach obywatelskiej działalności. Dotychczas aktywne działania spowodowały m.in. wybudowanie ogrodzenia na cmentarzu, remont dachu kościoła, urządzenie siłowni przy świetlicy oraz remont i zabezpieczenie studni-żurawia w Wielowiczu. W 2016r. z inicjatywy Aktywnych urządzono park przy starej szkole w Wielowiczu. Poza tym „Aktywni”, wspólnie z innymi organizacjami, kilka razy w roku organizują imprezy środowiskowe o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym. Ponadto w sołectwie Wielowicz działają

- **Biblioteka**
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Wielowiczu**
- **Gminny Klub Sportowy Fuks Wielowicz**
- **OSP w Wielowiczu**
- **Parafia pw. Św. Jakuba Apostoła**

Organizacje społeczne w sołectwie Toninek:

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Toninku**
- **OSP w Toninku**

W małych miejscowościach, takich jak Toninek, Wielowicz i Płosków, często te same, bądź blisko spokrewnione, osoby są aktywne w różnych organizacjach. Współpraca i wsparcie działań Urzędu Gminy w obszarze przedsięwzięć miękkich dotyczyć będzie:

- Informowaniu o działaniach i zapraszanie uczestników;
- Wsparcie w zbieraniu informacji zwrotnej od uczestników;
- Pomoc w organizacji spotkań, w tym w przygotowaniu cateringu;

Jeśli chodzi o działania twarde, jako że dotyczą obiektów będących miejscem spotkań i aktywności mieszkańców wsparcie będzie dotyczyć tych części prac, gdzie nie są wymagane specjalne uprawnienia, czyli np.:

- Przygotowania obiektów do prac,
- Sprzątanie po pracach i ponowne ich zagospodarowanie,
- W dopuszczalnym zakresie prace, np. malarskie.

O aktualnej działalności organizacji można przeczytać w zakładce ORGANIZACJE na stronie internetowej wielowicz.pl.

10.6 KOMPLEMENTARTNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji, tj. w sołectwach Toninek i Wielowicz realizowanych było wiele projektów, które potwierdzają, że przedsięwzięcia zaplanowane w ramach niniejszego programu rewitalizacji stanowią kontynuację dotychczasowych działań. W okresie 2007-2013 realizowano projekty skierowane na podnoszenie jakości edukacji i aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców. Prowadzono działania służące włączeniu społecznemu i podnoszące aktywność zawodową. W ramach niniejszego programu rewitalizacji planuje się realizację projektów w pełni komplementarnych działaniami prowadzonymi w poprzednim okresie programowania, tj. działania na rzecz włączenia społecznego, aktywizacji zawodowej łącznie z podniesieniem jakości sfery funkcjonalno-przestrzennej służącej realizacji tych zadań.

W latach 2007-2013 na obszarze rewitalizacji realizowano następujące projekty:

- „Działania na rzecz zwiększenia udziału w kształceniu i szkoleniu przez całe życie, w szczególności poprzez przedsięwzięcia na rzecz ograniczenia przedwczesnego porzucania skolaryzacji oraz zminimalizowania dyskryminacji ze względu na płeć oraz poprzez działania na rzecz poprawy jakości i dostępu do kształcenia i szkoleń na poziomie początkowym, zawodowym i wyższym” - POKL 2007-2013;
- „Ścieżki integracji i powrotu do zatrudnienia dla osób w gorszym położeniu; zwalczanie dyskryminacji w dostępie do rynku pracy i rozwoju kariery zawodowej oraz promowanie akceptacji dla różnorodności w miejscu pracy” - POKL 2007-2013;
- „Wdrażanie aktywnych i prewencyjnych instrumentów rynku pracy” - POKL 2007-2013,
- „Opracowywanie, uruchomienie i wdrożenie reform systemów kształcenia i szkolenia celem zwiększenia zdolności do zatrudnienia, zwiększenia stopnia dostosowania systemów kształcenia i szkolenia początkowego i zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz systematycznej aktualizacji kwalifikacji kadry systemu oświaty w perspektywie gospodarki opartej na innowacji i wiedzy” - POKL 2007-2013;
- „Usługi w zakresie zaawansowanego wsparcia dla przedsiębiorstw i grup przedsiębiorstw” - POIG 2007-2013;

- „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego”- PROW 2007-2013;
- „Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja itp.)” - PROW 2007-2013;
- Roboty budowlane w świetlicy wiejskiej w Wielowiczu w poprzedniej perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach PROW uzyskano dofinansowanie. Wykonano wtedy następujące prace:
  - wymiana stolarki PCV,
  - wymiana podłóg,
  - ocieplenie elewacji,
  - wymiana instalacji elektrycznej.

10.7 KOMPLEMENTARTNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty, które zostały zapisane w Lokalnym Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno mają możliwość realizacji przy udziale różnych źródeł finansowania w tym środków unijnych. W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków EFRR i EFS (dzięki dużej synergii projektów rewitalizacyjnych) w celu realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądaných zmian. Ponadto projekty zapisane w dokumencie przewidują możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji. Ze względu na długi okres realizacji programu (do 2023 r.) nie wyklucza się nawiązania dalszej współpracy w przyszłości i realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych i prywatnych.

11 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

11.1 INTERESARIUSZE REWITALIZACJI I METODY ICH WŁĄCZENIA W PROCES OPRACOWANIA DOKUMENTU

Ideą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podmioty zaliczane do interesariuszy rewitalizacji to:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- Mieszkańcy Gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie Gminy;
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie Gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne;
- Organy władzy publicznej.

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą. Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno oparte były na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Partycypacja społeczna polega na realizacji wśród interesariuszy następujących działań:

- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istotnie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,

- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji programu rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy,
- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań.

W przygotowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji wykorzystano formy konsultacji społecznych:

- zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, w tym formularzy zamieszczonych na stronie Gminy w BIP (w wersji elektronicznej na adres poczty mailowej i papierowej od 31 stycznia do 15 lutego 2017 r.),
- spotkania i debaty z interesariuszami (3 spotkania: 20 stycznia, 15 marca i 10 kwietnia 2017 roku),
- zbieranie uwag i opinii w formie ankiet skierowanych do wszystkich interesariuszy (ankieta w wersji elektronicznej i papierowej dostępna od 31 stycznia do 15 lutego 2017 na stronie Urzędu Gminy i w Urzędzie-wersja papierowa).

Dla zapewnienia efektywnej współpracy z partnerami procesu rewitalizacji wykorzystano na każdym etapie prac następujące narzędzia komunikacji i informowania interesariuszy:

- strona internetowa Gminy Sośno wraz z pocztą elektroniczną Koordynatora Rewitalizacji,
- lokalne media,
- spotkania Zespołu ds. Rewitalizacji wraz z przedstawicielami kluczowych dla rewitalizacji zdegradowanych obszarów gminy partnerów z sektora społecznego i gospodarczego oraz ekspertem zewnętrznym (20 stycznia 2017 r.),
- spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami, w szczególności z obszarów zdegradowanych, organizowane w miarę postępu prac rewitalizacyjnych (wstępne 20 stycznia kolejne 15 marca i 10 kwietnia 2017 r.),

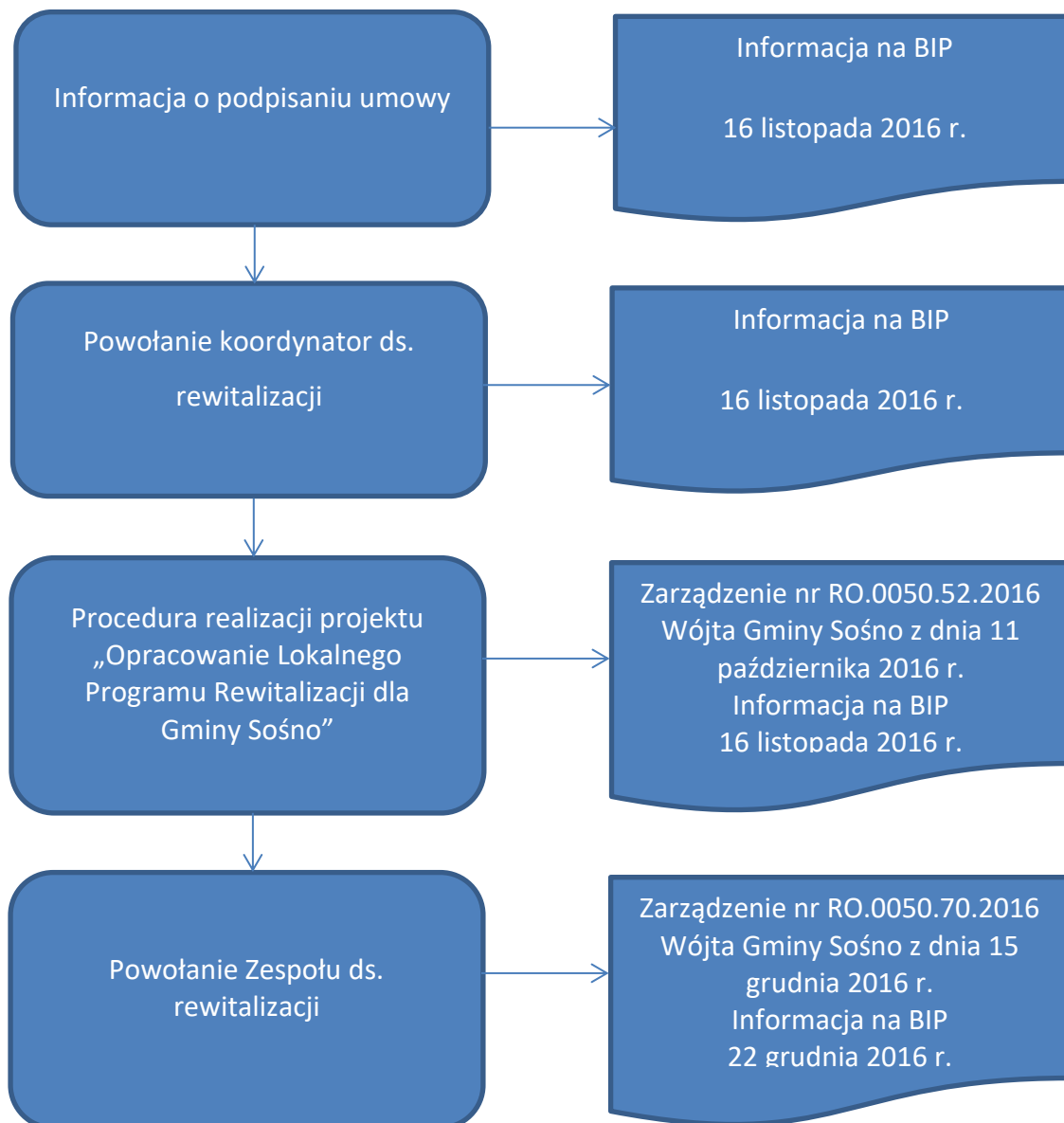
Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zakresie konsultacji i partycypacyjnego charakteru współpracy z lokalną społecznością, uznano, że na terenie Gminy Sośno, w procesie opracowywania dokumentu LPR najbardziej efektywne i angażujące mieszkańców partycypacyjne metody konsultacji to:

- analiza potrzeb w formie ankiet na temat sytuacji obecnej i oczekiwań wobec przyszłości obszaru (diagnoza lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych). Ankieta zawierająca tzw. fiszki projektowe od mieszkańców, czyli propozycje działań rewitalizacyjnych dostępna była na stronie internetowej Gminy Sośno,
- e-konsultacje (odbyły się począwszy od 8 maja 2017 r. – 21 maja 2017 r.) prośba o wyrażenie opinii o opracowywanym dokumencie, kierowana do mieszkańców obszaru za pomocą strony internetowej Gminy Sośno (w postaci KARTY UWAG do wypełnienia),
- możliwość zapoznania się z kolejnymi etapami prac nad dokumentem, złożenia swoich opinii i uwag, przedyskutowania interesujących mieszkańców kwestii możliwa jest w trakcie całego procesu u Koordynatora Rewitalizacji, w dniach i godzinach pracy Urzędu Gminy Sośno, tj. od poniedziałku do piątku w godzinach 7:15 do 15:15 w całym okresie prac, począwszy od 31 stycznia,
- wykorzystanie grup przedstawicielskich – wspomniane wyżej 3 spotkania warsztatowe z mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, pracownikami Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych. Ta forma konsultacji była szczególnie skuteczna z punktu widzenia integrowania mieszkańców wokół wspólnych celów. Następuje bowiem pisemne opracowanie wyników dyskusji na forum i ich wykorzystanie przez Zespół ds. Rewitalizacji. Do tej metody konsultacji zakwalifikować również należy spotkania w ramach Zespołu ds. rewitalizacji.

Konsultacje, ankiety i spacer w terenie pozwoliły na kontakt z wieloma grupami interesariuszy, tzn. z mieszkańcami obszaru zdegradowanego, osobami zaangażowanymi w działalność organizacji pozarządowych (głównie KGW i OSP), samorządowcami (sołtysi), osobami starszymi (w wieku emerytalnym), niepełnosprawnymi ruchowo, reprezentantami pracodawców. Nie można z całą pewnością stwierdzić uczestnictwa osób korzystających z opieki społecznej i w wieku przedprodukcyjnym (ankiety miały charakter anonimowy, podczas spotkań o takie elementy nie pytano), niemniej szeroka wiedza na ten temat pracowników opieki społecznej, instytucji kultury, NGO-sów i szkół w znaczącej mierze rekompensowała te braki.

W ramach partycypacji zostanie również zorganizowane spotkanie podsumowujące, na którym przedstawione zostanie wypracowany dokument.

Na rys. 15 zaprezentowano schemat mechanizmu rozpoczęcia włączania interesariuszy w proces rewitalizacji.

Rysunek 16 Schemat mechanizmu rozpoczęcia włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

11.2 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE DIAGNOZOWANIA I PROGRAMOWANIA

Na pierwszym spotkaniu konsultacyjnym, które odbyło się 20 stycznia powołano Zespół do Spraw Rewitalizacji. W jego skład wchodzi następujące osoby, reprezentujące szerokie spektrum interesariuszy:

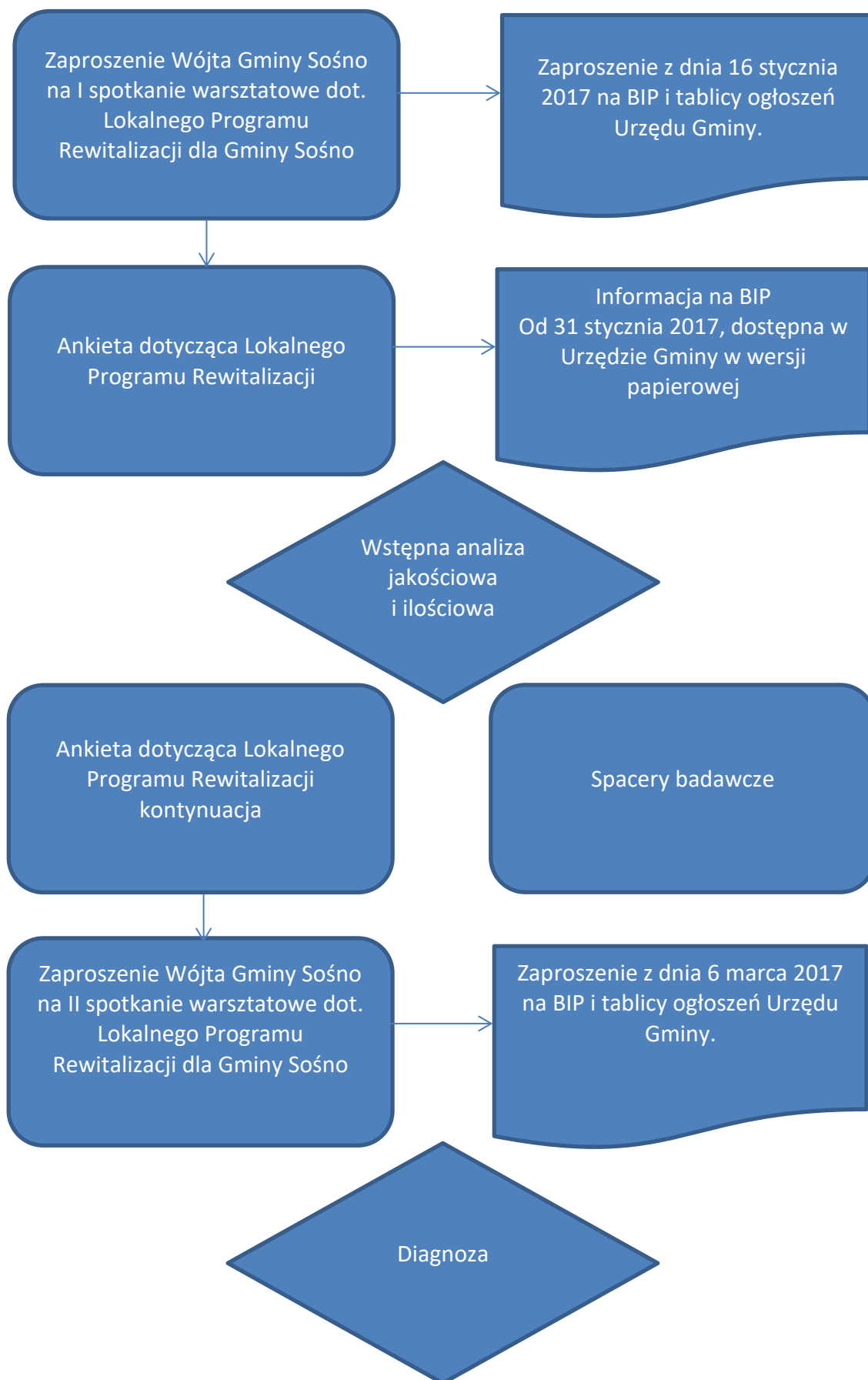
- 1) Piotr Dobrzański – Sekretarz Gminy Sośno – przewodniczący Zespołu;

- 2) Iwona Sikorska – Koordynator rewitalizacji w Gminie Sośno – sekretarz Zespołu;
- 3) Elżbieta Romot – Skarbnik Gminy Sośno;
- 4) Ewa Kwasigroch – Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sośnie;
- 5) Adam Ostrowski – Kierownik Zespołu Oświaty Urzędu Gminy Sośno;
- 6) Elżbieta Ozimek – Kierownik Gminnej Biblioteki Publicznej w Sośnie;
- 7) Przemysław Kowalczyk – Dyrektor Gminnego Domu Kultury w Sośnie;
- 8) Marcin Grubicki – Dyrektor Zakładu Gospodarki Komunalnej w Sośnie;
- 9) Barbara Bielewicz – Inspektor ds. gospodarki gruntami i ochrony środowiska Urzędu Gminy Sośno;
- 10) Katarzyna Bociek – Samodzielny referent ds. inwestycji i zamówień publicznych Urzędu Gminy Sośno;
- 11) Krystyna Wąsik – Przewodnicząca Rady Gminy Sośno, Prezes Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Sośnie;
- 12) Krystyna Rakowska – Małek – Sołtys Sołectwa Wielowicz, rolnik;
- 13) Kamila Jabłońska – Sołtys Sołectwa Szynwałd;
- 14) Wioletta Pacek – członek Rady Sołeckiej Sołectwa Sitno;
- 15) Jacek Nowak – Sołtys Sołectwa Roztoki, rolnik;
- 16) Zbigniew Struwe – Sołtys Sołectwa Wąwelnio, przedstawiciel Stowarzyszenia Miłośników Wąwelnia – TILIA;
- 17) Jacek Grabowski – przedstawiciel Gminnego Klubu Sportowego FUKS Wielowicz;
- 18) Mariusz Kuszewski – Prezes Zarządu Oddziału Gminnego ZOSP RP w Sośnie;
- 19) Zbigniew Słabęcki – mieszkaniec Gminy Sośno;
- 20) Krzysztof Zieliński - przedsiębiorca.

W ramach konsultacji społecznych dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbyły się dwa spotkania z mieszkańcami i dyskusje, zbierane były uwagi do konsultowanych materiałów oraz prowadzone badania ankietowe.

Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego w sposób wymaga zarówno analizy wskaźnikowej – ilościowej jak i rozpoznania jakościowych problemów i potencjałów Gminy. Jest to proces wymagający dużego zaangażowania ze strony Zespołu ds. rewitalizacji jak i osób opracowujących diagnozę. Podstawowe elementy prac prezentuje symbolicznie rys. 16

Rysunek 17 Schemat partycypacji społecznej na etapie diagnozowania i wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Wyniki analizy wskaźnikowej, ankiet i spotkań, które dzięki obecności osób zaangażowanych w życie Gminy przeradzały się w gorące debaty wskazują na braki miejsc reprezentujących odpowiedni poziom jakościowy, w których można by prowadzić działania aktywizujące. Dyskutanci wskazywali, że trudno liczyć na obecność zarówno bezrobotnych jak i ubogich zapraszając ich do obiektu przypominającego codzienną biedę. Tymczasem pomysłów na działanie jest wiele, są także możliwości pozyskiwania zarówno współpracowników jak i środków na różne programy wsparcia. Dlatego należy wykorzystać istniejące potencjały, w tym głównie w Wielowiczu (ze względu na bardzo dużą aktywność organizacji pozarządowych) i w Toninku (ze względu na relatywnie niewielkie potrzebne nakłady).

Poniższa tabela prezentuje formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie diagnozowania.

Tabela 19 Formy konsultacji społecznych wykorzystanych na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

FORMY KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	OPIS PRZEBIEGU KONSULTACJI
Ankiety w formie papierowej i elektronicznej	<p>W terminie od 15 stycznia do 15 lutego interesariusze mieli możliwość wniesienia uwag, pomysłów dotyczących LPR wypełniając ankietę elektroniczną lub w formie papierowej (wzór ankiety stanowi załącznik nr 1)</p> <p>Ankieta była dostępna na stronie internetowej Gminy oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną na adres Urzędu Gminy, dostarczyć osobiście do Urzędu lub wypełnić w internecie.</p>
Spotkania	<p>Spotkania z interesariuszami odbyły się 20 stycznia 2017 r. oraz 15 marca 2017 roku. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienia się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Przebieg spotkań wyglądał następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Powitanie uczestników spotkania, • Etapy prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, • Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją, • Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie, • Diagnoza obszaru rewitalizacji: <ul style="list-style-type: none"> ▪ kryzysowe zjawiska w sferze społecznej, ▪ kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach, ▪ potencjały obszaru, • Dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć, • Przypomnienie o toczących się konsultacjach. <p>Listy obecności stanowią załącznik nr 4 i 5</p>
Debaty	Debaty były jednym z elementów spotkań – wynikały z dużego zaangażowania interesariuszy
Spacery badawcze	15 marca odbyły się dwa spacery jeden w sołectwie Toninek a drugi w sołectwie Wielowicz. Dokumentacją

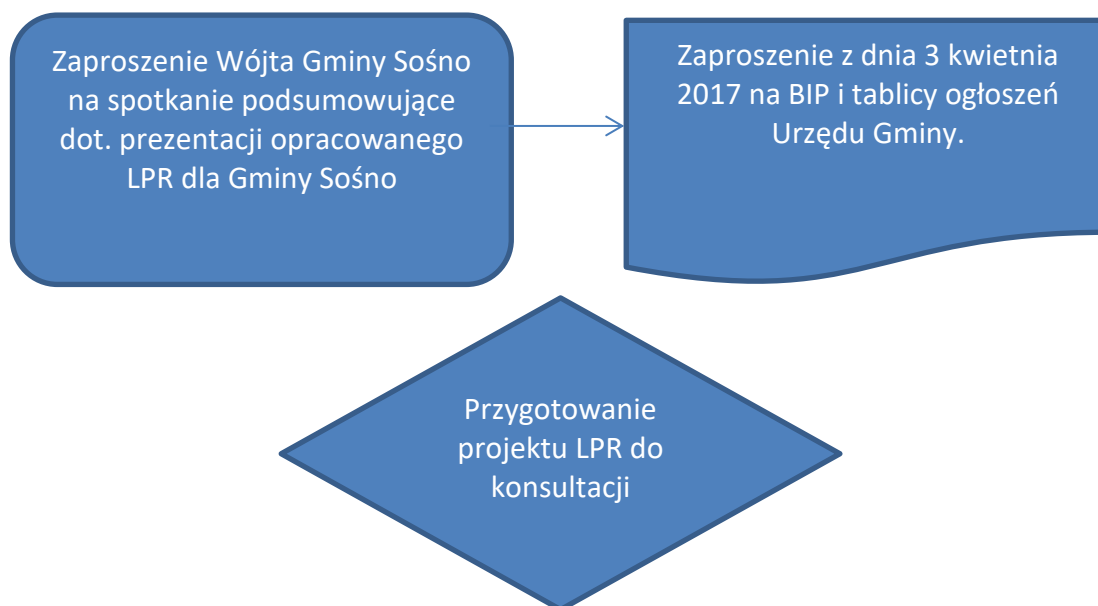
11.3 KONSULTACJE SPOŁECZNE PROJEKTU LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY SOŚNO

10 kwietnia odbyło się kolejne spotkanie konsultacyjne (lista obecności stanowi załącznik nr 6) dotyczące projektu programu rewitalizacji. Na tym spotkaniu prezentowano przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne. Interesariusze mieli możliwość zgłaszania na bieżąco uwag. Następnie przygotowano Projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji, który został poddany konsultacjom społecznym przeprowadzonym w dniach od 8 do 21 maja. Interesariusze mieli możliwość zgłaszania uwag za pomocą Karty Uwag (wzór stanowi załącznik nr 2).

Rada Gminy Sośno podjęła w dniu 21 czerwca 2016 roku uchwałę nr XVIII/110/2016 w sprawie regulaminu konsultacji. Na jej podstawie na sesji w dniu 14 kwietnia 2017 roku Rada Gminy przyjęła uchwałę nr XXVI/171/2017 w sprawie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno w przedmiocie projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zgodnie z tą uchwałą określono następujący tryb:

1. Konsultacje polegają na przedłożeniu mieszkańcom z terenu gminy Sośno projektu LPR;
2. Konsultacje przeprowadza się w formie przyjmowania opinii i wniosków, do projektu LPR według wzoru „karty uwag”, która zostanie udostępniona mieszkańcom wraz z projektem LPR;
3. Dopuszcza się składanie opinii i wniosków w formie elektronicznej;
4. Projekt wyłożony będzie na okres 14 dni, w Urzędzie Gminy i w postaci elektronicznej w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Sośno.

Rysunek 18 prezentuje schemat przygotowania projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji do konsultacji.

Rysunek 18 Schemat partycypacji społecznej na etapie konsultacji projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Raport z konsultacji stanowi załączniki nr 3 do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Opis zostanie uzupełniony po zakończeniu konsultacji.

11.4 KONSULTACJE SPOŁECZNE NA ETAPIE WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Po podjęciu przez Radę Gminy uchwały w sprawie uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Sośno na lata 2016-2023 i pozytywnej ocenie programu przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, rozpocznie się etap wdrażania programu i monitorowanie postępów. Etap ten potrwa do roku 2023 lub wcześniejszego zrealizowania programu.

Aby zapewnić prawidłowy przebieg wdrażania programu rewitalizacji oraz prac nad nim oraz odpowiednie zaangażowanie interesariuszy podczas przygotowania powołany został wcześniej wspomniany Zespół ds. Rewitalizacji. Zespół ten brał czynny udział we wszystkich pracach związanych z opracowaniem niniejszego dokumentu, w tym również organizował i prowadził konsultacje społeczne, ankietyzację mieszkańców, zajmował się upowszechnianiem informacji i promocją dotyczącą procedury związanej z opracowaniem programu na każdym jej etapie

wśród mieszkańców, sołtysów, radnych, osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mieszkających na obszarach przeznaczonych do rewitalizacji.

Na etapie wdrażania i monitorowania LPR będzie on pełnił funkcję doradcą w sprawach związanych z rewitalizacją, jako przedstawiciel interesariuszy. Najważniejszym jego zadaniem będzie wyrażanie woli mieszkańców w zakresie rewitalizacji.

11.4.1 INFORMOWANIE I KONSULTOWANIE

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie oraz stanie wdrażania programu. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa www.sosno.pl;
- Biuletyn Informacji Publicznej;
- Zebrania sołeckie;
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez;
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysami;
- Promowanie uczestnictwa – zachęcanie do aktywnego włączania się w proces rewitalizacji;
- Zbieranie od interesariuszy uwag nt. prowadzonej rewitalizacji.

Podejmowane będą działania ułatwiające interesariuszom aktywne uczestnictwo w działaniach prowadzonych w ramach procesu rewitalizacji. W tym celu w rewitalizację zostaną włączeni lokalni liderzy oraz animatorzy działający w świetlicach. Będą oni pełnić rolę pośredników pomiędzy interesariuszami a Gminą. Planuje się też zachęcanie mieszkańców obszaru rewitalizacji do udziału w rozmaitych przedsięwzięciach realizowanych w ramach prowadzonej rewitalizacji, jak np. udział w realizowanych szkoleniach, warsztatach, spotkaniach. Rolę centrów informacji o rewitalizacji będą pełnić świetlice wiejskie na obszarach rewitalizowanych, które będą również miejscem realizacji konkretnych projektów społecznych.

12 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

12.1 HARMONOGRAM I SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE

Poniższa tabela przedstawia harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno.

Tabela 20 Harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów

OBSZAR REWITALIZACJI	TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	PROJEKT	TYP PROJEKTU	PODMIOTY REALIZUJĄ CE PROJEKT	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU [zł]	POZIOM DOFINANSOWANIA		ŹRÓDŁO FINANSOWANIA [zł]				DZIAŁANIE SZOOP RPO	PODDZIAŁAN IE SZOOP RPO	ZINTEGRO WANIE
						%	zł	ŚRODKI PUBLICZNE			ŚRODKI PRYWAT NE			
								EFIS	EFRR	INNE				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
TONINEK	2018-2023	1.1 Aktywizacja zawodowa na obszarze rewitalizacji	Społeczny	Gmina Sośno	20.000,00	85	17.000,00	17.000,00	-	Budżet Gminy 3.000,00	-	11.1	-	4.1
WIELOWICZ	2018-2023	2.1 Aktywizacja społeczna, integracja i animacja na obszarze rewitalizacji	Społeczny	Gmina Sośno	40.000,00	85	34.000,00	34.000,00	-	Budżet Gminy 5.000,00	1.000,00	11.1	-	4.2
TONINEK, WIELOWICZ	2018-2023	3.1 Spotkania integracyjne dla seniorów	Społeczny	Gmina Sośno	40.000,00	85	34.000,00	34.000,00	-	Budżet Gminy 5.000,00	1.000,00	11.1	-	4.1, 4.2
TONINEK	2018	4.1 Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku	Funkcjonalno-przestrzenny	Gmina Sośno	82.000,00	85	69.700,00	-	69.700,00	Budżet Gminy 12.300,00	-	7.1	-	1.1, 3.1
WIELOWICZ	2018	4.2 Rozbudowa przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem OSP wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu	Funkcjonalno-przestrzenny	Gmina Sośno	270.000,00	85	870.863.12 229.500,00	-	870.863.12 229.500,00	Budżet Gminy 40.500,00	-	7.1	-	2.1, 3.1

Źródło: Opracowanie własne

13 SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

13.1

SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

Złożoność procesu rewitalizacyjnego wymaga właściwego zarządzania w celu uzyskania zamierzonych efektów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk. Wszelkie koszty związane z zarządzaniem programem będą pokrywane z budżetu gminy.

Za wdrażanie, monitoring i ewaluację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno będzie odpowiadać Wójt Gminy Sośno. Jako organ wykonawczy jest odpowiedzialny za realizację wszystkich działań rewitalizacyjnych określonych w niniejszym Programie. W zakresie zadań, które będą realizowane przez lub przy współudziale podmiotów prywatnych Wójt będzie sprawował kontrolę nad zgodnością ich realizacji z celami rewitalizacyjnymi.

Wyznaczony zostanie odpowiedni pracownik Urzędu Gminy tj. inspektor ds. rozwoju i gospodarki komunalnej, dalej nazywany Koordynatorem Rewitalizacji. Jest to stanowisko funkcjonujące w ramach aktualnych struktur Urzędu Gminy. Będzie on odpowiadał bezpośrednio za realizację Programu, a przede wszystkim za zarządzanie Programem, w tym koordynację współpracy pomiędzy różnymi, publicznymi i prywatnymi interesariuszami rewitalizacji. Do jego zadań będzie należeć także organizowanie spotkań podmiotów, archiwizowanie dokumentacji związanej z Lokalnym Programem Rewitalizacji oraz monitorowanie postępów w realizacji LPR.

W toku prowadzenia procesów rewitalizacyjnych przewiduje się ścisłą, zadaniową współpracę pomiędzy osobą odpowiedzialną za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji, a podmiotami publicznymi i prywatnymi, które będą wykonawcami zadań i projektów rewitalizacyjnych. Wójt Gminy i Koordynator Rewitalizacji będą na bieżąco korzystali z pomocy wszystkich struktur, komórek Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy. Ponadto istotną rolę w niniejszych procesach odegrają również pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sośnie i Gminnego Domu Kultury, którzy będą zaangażowani w projekty dotyczące aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i włączenia tych osób. W ramach kompetencji i struktury urzędu realizacja zadań/projektów zlecana będzie tym jednostkom i podmiotom, które posiadają najlepsze kompetencje wykonawcze, np. zadania społeczne będą realizowane przy współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej lub organizacji pozarządowych na podstawie umów. Koordynator Rewitalizacji jest także odpowiedzialny za promocję i współpracę w zakresie

swoich kompetencji z radnymi gminy oraz mieszkańcami gminy. Rada Gminy również będzie zaangażowana w proces realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

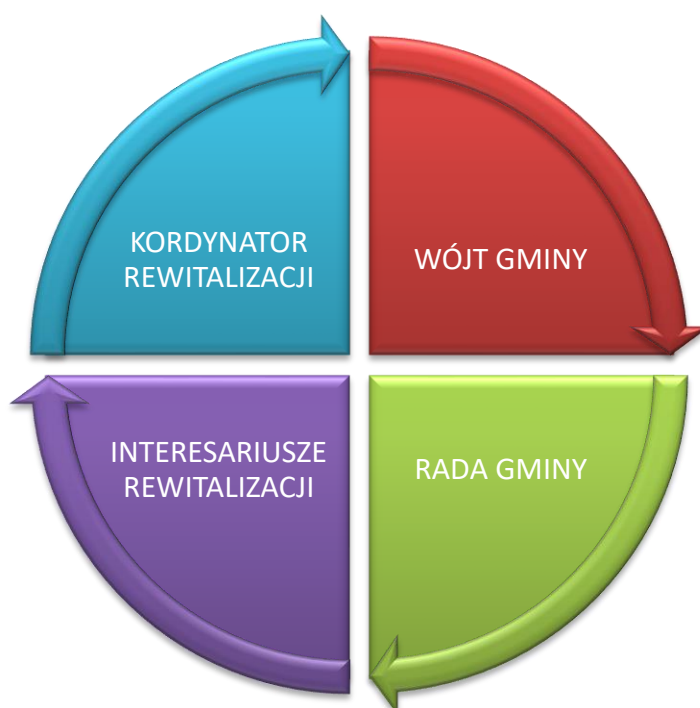
Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji:

- Wójt Gminy:
  - Koordynowanie całego procesu rewitalizacji;
  - Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie LPR, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji;
  - Prowadzenie konsultacji społecznych;
  - Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie uchwalenia LPR;
- Rada Gminy:
  - Zatwierdzenie i uchwalenie LPR;
  - Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w LPR, służących realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy;
  - Uchwalanie zmian LPR;
  - Podjęcie uchwały o uchyleniu LPR w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.
- Koordynator rewitalizacji – pracownik Urzędu Gminy:
  - Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu,
  - Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej,
  - Składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich realizację,
  - Ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,
  - Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów,
  - Promocja programu,
  - Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu,

- Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów,
- Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu,
- Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy w zakresie realizacji programu.

Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w rozdziale 11.

Z powyższego wynika, że podmiotami zaangażowanymi w proces przygotowania i wdrożenia programu są: Wójt Gminy, Koordynator Rewitalizacji, Rada Gminy i Interesariusze rewitalizacji

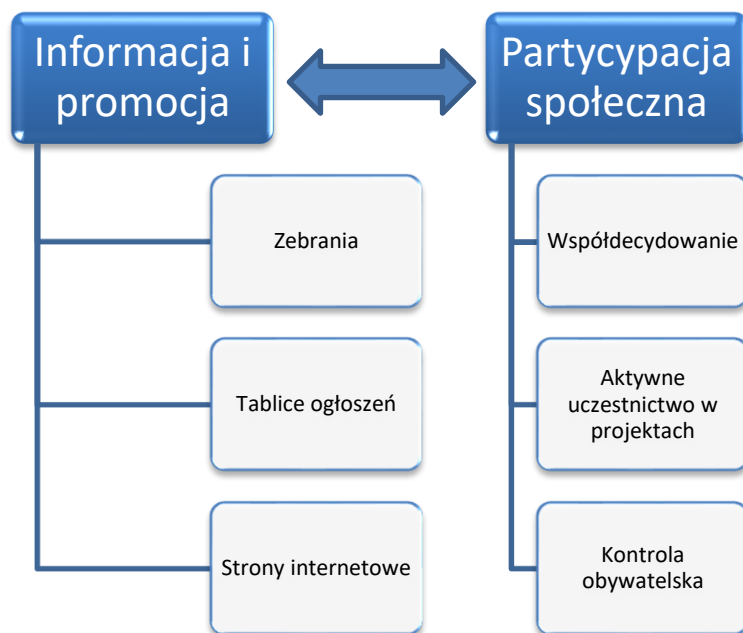

Rysunek 19 Schemat zarządzania LPR

13.2 SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informacja i promocja działań przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na Gminie Sośno. Celem informowania Interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się Interesariuszy z kształtem i postępami procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć oraz podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie

(m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców, mieszkańców gminy Sośno) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych. Poniższy schemat przedstawia instrumenty systemu informacji i promocji w powiązaniu z mechanizmami włączenia mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji.

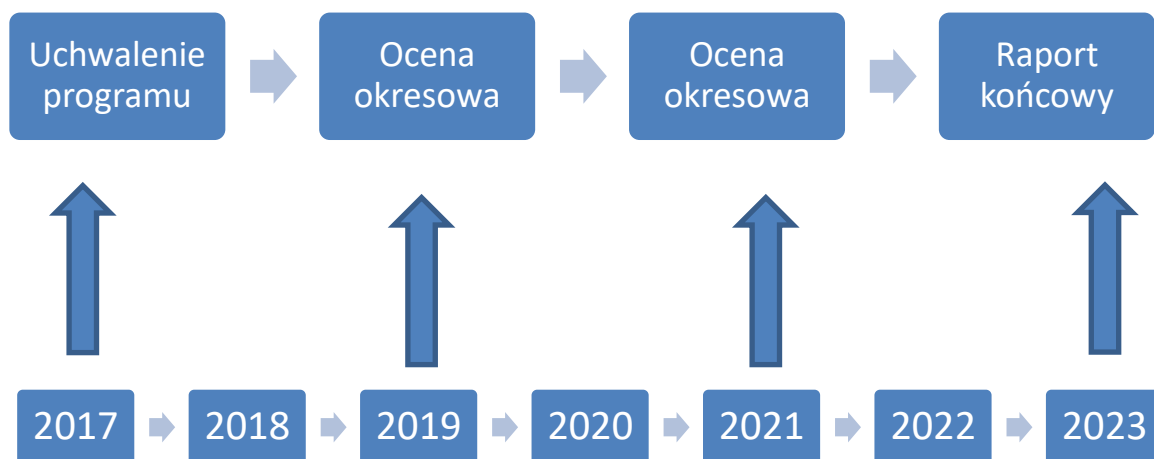
Rysunek 20 Schemat przedstawiający instrumenty systemu informacji i promocji w połączeniu z mechanizmami włączenia interesariuszy

Jak wynika z powyższego schematu działania informacyjne i promocyjne są związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń zamieszczanych na tablicach ogłoszeń,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych.

13.3 HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu.

Rysunek 21 Schemat przedstawiający ramowy harmonogram rewitalizacji

14 SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU LPR

14.1 SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiągniętych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu: monitorowanie postępu prac oraz monitorowanie środków finansowych projektu. Źródłami pozyskiwania danych w procesie monitoringu będą:

- GOPS,
- Urząd Gminy,
- PUP,
- Dokumenty tworzone w czasie realizacji przedsięwzięć,
- GUS,
- LGD LSR „Nasza Krajna”.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągnięcia założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami LPR.

Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych będzie się odbywało na dwóch poziomach:

- wskaźniki produktu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów,
- wskaźniki rezultatu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów,
- wskaźniki określone w podrozdziale 8.2.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń

i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie koordynator ds. rewitalizacji. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowić to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych. Okresowe badanie stopnia realizacji wskaźników będzie się odbywać co dwa lata.

Lokalny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona oraz na stronie internetowej Gminy Sośno, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia, że Lokalny Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji. Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

Niezależnie od powyższego, zgodnie z wymogami formalnymi określonymi w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”:

- Raz na kwartał Zespół ds. Rewitalizacji będzie przekazywał do IZ RPO sprawozdania z osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu określonych działań/poddziałów RPO WK-P,

- Raz na dwa lata Zespół ds. Rewitalizacji będzie przekazywał do IZ RPO sprawozdania zawierające informacje w zakresie wskaźników stanu kryzysowego (wraz z podaniem wartości aktualnej, wartości bazowej oraz wyjaśnieniem w przypadku, gdy analizowane wskaźniki stanu kryzysowego będą wskazywały na niską efektywność prowadzonych działań rewitalizacyjnych).

Wewnętrzna ocena sprawozdań będzie dokonywana przez Burmistrza Gminy, finalnej przez Instytucję Zarządzającą. Źródłami danych dla monitoringu będą sprawozdania z realizacji projektów/przedsięwzięć, zgodne z przyjętymi wnioskami o dofinansowanie, oraz, w odniesieniu do finansów gminnych dodatkowo sprawozdania z wykonania budżetu.

14.2 SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN

Ze względu na cel i charakter Lokalny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Modyfikacje do programu mogą być wprowadzone w przypadku zaobserwowania sytuacji nie możliwych do przewodzenia na etapie programowania interwencji. W szczególności program może być zmieniany w przypadku:

- Identyfikacji nowych potrzeb – wpływających na redefinicję zakresu interwencji;
- Znaczącej zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, wpływającej na istotne zmiany potencjału obszaru rewitalizacji w tym zwłaszcza obiektywne uwarunkowania wpływające na brak możliwości realizacji założonych wskaźników;
- Zmiany warunków finansowania zakładanej w programie interwencji;
- Zmiany zaangażowania lokalnej społeczności w realizację programu;
- Zmiany zaangażowania lokalnego sektora NGO w realizację programu.
- Znaczącego niezadowolenia mieszkańców obszaru rewitalizacji z postępów procesu rewitalizacji – wyrażonego w skargach składanych do Urzędu Gminy lub podczas spotkań sołeckich;
- Zgłoszenia postulatu zmiany programu przez interesariuszy (w takim przypadku dokonuje się szerszych konsultacji mających na celu rozpoznanie rzeczywistej skali oczekiwań w zakresie kontynuacji lub zmiany programu);

- Zaistnienia innych okoliczności silnie wpływających na warunki realizacji programu, w tym zwłaszcza zagrażających osiągnięciu zakładanych wskaźników programu

Jeśli zajdzie potrzeba wprowadzenia zmian do programu, odbywa się to poprzez przyjęcie zmienionego programu przez Radę Gminy, na wniosek Wójta Gminy. Jeśli zmiany będą dotyczyły istotnych zmian merytorycznych, zwłaszcza w aspekcie ograniczania pierwotnie wskazywanego zakresu interwencji, zmiany zakresu planowanej interwencji lub ograniczania pierwotnie określanych wskaźników programu, niezbędne będzie przeprowadzenie konsultacji społecznych. Konsultacji nie wymagają zmiany o charakterze wyłącznie technicznym lub formalnym – związane z systemem wdrażania lub finansowania programu. Zmiany partnerów społecznych realizacji programu (w tym zmiany współpracujących z gminą przy realizacji programu organizacji sektora NGO) nie wymagają zmian programu.

15 PODSUMOWANIE STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

15.1 OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko programów rewitalizacji wynika z art. 46 oraz 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235, z późn. zm.).

W ramach prowadzenia prac nad opracowaniem projektu LPR Wójt Gminy wystąpił do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy z wnioskiem o odstąpienie od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Pismem nr NNZ.9022.1.228.2017 z 22 maja 2017 r. uzyskał zgodę na odstąpienie.

Podobnie Wójt Gminy wystąpił do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy o odstąpienie od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Pismem nr WOO.410.212.2017.SŻ z 25 maja 2017 r. uzyskał zgodę na odstąpienie od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

16 ZAŁĄCZNIKI

ANKIETA DOTYCZĄCA LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SOŚNO

Gmina Sośno przystąpiła do opracowywania **Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno** współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Przygotowanie programu pozwoli Gminie Sośno na długofalowe działania zmierzające do poprawy warunków i jakości życia jej mieszkańców, zapobiegania degradacji jej obszarów, w których stwierdzono stany kryzysowe, jak również umożliwi gminie ubieganie się o środki finansowe z Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014-2020.

Celem niniejszego badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji, problemowych obszarów gminy oraz oczekiwanych działań mających na celu ożywienie społeczno-gospodarcze.

Ankieta jest anonimowa. Podane przez Państwa informacje służyć będą wyłącznie diagnozie sytuacji w Gminie Sośno, koniecznej do opracowania LPR.

PROBLEMY SPOŁECZNE				
Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
1.	Starzejące się społeczeństwo.			
2.	Przestępczość.			
3.	Patrole służb porządkowych w okolicy miejsca zamieszkania.			
4.	Ubóstwo.			
5.	Bezrobocie.			
6.	Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie...)			
7.	Niepełnosprawność wśród mieszkańców.			
8.	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.			
9.	Aktywność społeczna mieszkańców (np. udział w spotkaniach z władzami gminy, festynach,			

	impresach sportowych i kulturalnych).			
10.	Niski poziom edukacji.			
11.	Dostępność do opieki nad dzieckiem (żłobki, przedszkola, kluby dziecięce).			
12.	Dostępność do placówek zdrowia (szpital, ośrodek zdrowia).			
13.	Dostępność do instytucji kultury (biblioteka, dom kultury).			

PROBLEMY GOSPODARCZE

Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
14.	Przedsiębiorstwa (zakłady produkcyjne).			
15.	Miejsca pracy w najbliższej okolicy.			
16.	Sektor usług (sklepy, apteka, fryzjer, zakłady mechanizacyjne, bank, poczta, księgarnia).			
17.	Dostępność do komunikacji (przewozy PKS itp.).			

PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
18.	Gospodarstwa domowe użytkujące piece na paliwa stałe (węgiel, drewno).			
19.	Gospodarstwa domowe, które nie posiadają systemu odprowadzenia ścieków komunalnych (zbiorników bezodpływowych szamb, przydomowych oczyszczalni lub podłączenia do kanalizacji).			

20.	Odbiór przez odpowiednie jednostki wszystkich odpadów wyprodukowanych w gospodarstwie domowym.			
PROBLEMY PRZESTRZENNE				
Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
21.	Czy na badanym terenie, występują tereny zdegradowane (pustostany, obiekty nieużytkowane, zdewastowane itp.)			
22.	Zły stan nawierzchni dróg i chodników (brak chodników).			
23.	Tereny rekreacji i sportu (boiska, place zabaw, siłownie, pomosty itp.).			
24.	Oświetlenia uliczne.			
25.	Infrastruktura dla osób z ograniczoną zdolnością poruszania (windy, podjazdy dla niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej).			
26.	Organizacja odśnieżania dróg i chodników.			

Uwzględniając wskazany przez Panią/Pana obszary problemowe Gminy Sośno, proszę zaproponować max. 3 działania powinny zostać podjęte w celu eliminacji/ograniczenia negatywnych zjawisk na terenie Państwa zamieszkania:

- budowa i remont dróg, chodników, miejsc parkingowych,
- budowa oświetlenia dróg,
- budowa miejsc rekreacji, sportu oraz budowa i remont obiektów kulturalnych, świetlic, bibliotek itp.

- budowa ścieżek rowerowych,
- działania w celu przyciągnięcia potencjalnych inwestorów,
- działania mające na celu zmniejszenie bezrobocia,
- działania zmierzające do zapobiegania migracji ludzi młodych,
- działania zmierzające do zapewnienia opieki nad dziećmi do lat trzech,
- działania zapobiegające szerzeniu się patologii społecznych,
- poprawa dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi i z niepełnosprawnościami,
- poprawa dostępności do kultury,
- podjęcie działań zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego,
- inne jakie?

Uwzględniając wskazany przez Panią/Pana obszary problemowe Gminy Sośno, proszę zaproponować max. 3 przedsięwzięcia/projekty rewitalizacyjne infrastrukturalne (inwestycyjne, tzw. Projekty/przedsięwzięcia „twarde”), które pozwolą ograniczyć/wyeliminować wskazane przez Panią/Pana problemy Gminy Sośno.

Dla każdego zaproponowanego projektu, proszę:

- krótko uzasadnić wybór,
- zaproponować możliwy do zrealizowania projekt nieinwestycyjny (tzw. Projekt „miękki”), który będzie powiązany z zaproponowanym projektem „twardym”

UWAGA! Proszę o jak największe precyzowanie formułowanych zadań/operacji, np.:

- stworzenie infrastruktury turystycznej w postaci „ przy ....
- budowa/rozbudowa/wyposażenie świetlicy w...
- stworzenie inkubatora przedsiębiorczości w...
- renowacja zabytku ... w... na potrzeby...
- realizacja projektu szkoleniowego ...
- przeprowadzenie kursów/szkoleń z...

1	Przedsięwzięcie/projekt rewitalizacyjny „twardy” .....
	Uzasadnienie
	Proponowany, powiązany projekt „miękki” .....

Metryczka

Do której z poniższych grup Pan/Pani należy? (proszę zaznaczyć X)

☐	Mieszkaniec Gminy (miejscowość/ulica zamieszkania? .....)
--------------------------	---

☐	Właściciel/użytkownik wieczysty/zarządzający nieruchomością w Gminie (miejsowość/ulica nieruchomości? .....)
☐	Osoba prowadząca działalność gospodarczą w Gminie, w tym rolnik (miejsowość/ulica działalności gospodarczej? .....)
☐	Osoba planująca prowadzenie działalności gospodarczej w Gminie, w tym rolnik (miejsowość/ulica działalności gospodarczej? .....)
☐	Osoba prowadząca działalność społeczną w Gminie (miejsowość/ulica działalności społecznej? .....)
☐	Osoba planująca prowadzenie działalności społecznej w Gminie (miejsowość/ulica działalności społecznej? .....)
☐	Osoba reprezentująca jednostkę samorządu terytorialnego/organ władzy publicznej (miejsowość/ulica działania JSR/organu władzy publicznej? .....)
☐	Żadna z powyższych

Proszę podać swoją płeć:	
☐	Kobieta
☐	Mężczyzna

Proszę podać swój wiek: [liczba ukończonych lat]	
---	--

Wypełnioną ankietę prosimy dostarczyć do Urzędu Gminy Sośno (sekretariat lub pokój nr 14)
lub wysłać na adres: sikorskai@sosno.pl. w terminie: do 15 lutego 2017 r.

Dziękujemy za udział w badaniu ankietowym!

Wyniki zebranych ankiet.

Zebrano łącznie 21 ankiet. W wielu z nich spora część punktów pozostała niewypełniona. Dla ułatwienia odbioru wyniki zaprezentowano na wzorze ankiety. Tak niewielka liczebność i niespójność wypełnień uniemożliwiła analizę ilościową.

PROBLEMY SPOŁECZNE				
Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
1.	Starzejące się społeczeństwo.	0	0	7
2.	Przestępczość.	9	0	0
3.	Patrole służb porządkowych w okolicy miejsca zamieszkania.	18	0	0
4.	Ubóstwo.	0	7	12
5.	Bezrobocie.	0	0	14
6.	Patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie...)	0	4	3
7.	Niepełnosprawność wśród mieszkańców.	0	5	12
8.	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.	0	6	0
9.	Aktywność społeczna mieszkańców (np. udział w spotkaniach z władzami gminy, festynach, imprezach sportowych i kulturalnych).	8	2	0
10.	Niski poziom edukacji.	0	7	0
11.	Dostępność do opieki nad dzieckiem (żłobki, przedszkola, kluby dziecięce).	0	8	0
12.	Dostępność do placówek zdrowia (szpital, ośrodek zdrowia).	4	11	0
13.	Dostępność do instytucji kultury (biblioteka, dom kultury).	3	12	2
PROBLEMY GOSPODARCZE				
Lp.	Wskaźnik.	Nie występuje.	Występuje na przeciętnym poziomie.	Występuje w stopniu znacznym/dużym.
14.	Przedsiębiorstwa (zakłady produkcyjne).	17	0	0
15.	Miejsca pracy w najbliższej okolicy.	15	3	
16.	Sektor usług (sklepy, apteka, fryzjer, zakłady mechanizacyjne, bank, poczta, księgarnia).	0	4	0
17.	Dostępność do komunikacji (przewozy PKS itp.).	6	5	0

PROBLEMY ŚRODOWISKOWE				
18.	Gospodarstwa domowe użytkujące piece na paliwa stałe (węgiel, drewno).	0	3	14
19.	Gospodarstwa domowe, które nie posiadają systemu odprowadzenia ścieków komunalnych (zbiorników bezodpływowych szamb, przydomowych oczyszczalni lub podłączenia do kanalizacji).	8	0	0
20.	Odbiór przez odpowiednie jednostki wszystkich odpadów wyprodukowanych w gospodarstwie domowym.	0	18	2
PROBLEMY PRZESTRZENNE				
21.	Czy na badanym terenie, występują tereny zdegradowane (pustostany, obiekty nieużytkowane, zdewastowane itp.)	0	7	2
22.	Zły stan nawierzchni dróg i chodników (brak chodników).	0	12	4
23.	Tereny rekreacji i sportu (boiska, place zabaw, siłownie, pomosty itp.).	8	7	3
24.	Oświetlenia uliczne.	6	5	1
25.	Infrastruktura dla osób z ograniczoną zdolnością poruszania (windy, podjazdy dla niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej).	12	4	0
26.	Organizacja odśnieżania dróg i chodników.	5	7	0

Uwzględniając wskazany przez Panią/Pana obszary problemowe Gminy Sośno, proszę zaproponować max. 3 działania powinny zostać podjęte w celu eliminacji/ograniczenia negatywnych zjawisk na terenie Państwa zamieszkania:

- budowa i remont dróg, chodników, miejsc parkingowych (**zaznaczono 12x**),
- budowa oświetlenia dróg (**zaznaczono 6x**),
- budowa miejsc rekreacji, sportu oraz budowa i remont obiektów kulturalnych, świetlic, bibliotek itp. (**zaznaczono 9x**),
- budowa ścieżek rowerowych (**nie zaznaczono**),
- działania w celu przyciągnięcia potencjalnych inwestorów (**zaznaczono 19x**),
- działania mające na celu zmniejszenie bezrobocia (**zaznaczono 19x**),
- działania zmierzające do zapobiegania migracji ludzi młodych (**zaznaczono 7x**),
- działania zmierzające do zapewnienia opieki nad dziećmi do lat trzech (**zaznaczono 4x**),
- działania zapobiegające szerzeniu się patologii społecznych (**nie zaznaczono**),

- poprawa dostępu do usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi i z niepełnosprawnościami (**zaznaczono 11x**),
- poprawa dostępności do kultury (**nie zaznaczono**),
- podjęcie działań zmierzających do poprawy stanu środowiska naturalnego (**nie zaznaczono**),
- inne jakie? (**nie wskazano**)

1	Przedsięwzięcie/projekt rewitalizacyjny „twardy” budowa drogi (wymieniano lokalne, czasem bez lokalizacji, 9x)
	Uzasadnienie (np. „bo jest rozwalona”, „jest gruntowa”, itp.)
	Proponowany, powiązany projekt „miękki” („festyn na wiosnę” i podobne 4x, „zajęcia dla dzieci i młodzieży” i podobne 7x)

Metryczka

Do której z poniższych grup Pan/Pani należy? (proszę zaznaczyć X)

20x	Mieszkaniec Gminy (miejscowość/ulica zamieszkania? Jaszkowo (1x), Mierucin, Ostrówek (1x), Sośno (9x), Toninek(2x), Wielowicz (2x),
9x	Właściciel/użytkownik wieczysty/zarządzający nieruchomością w Gminie (miejscowość/ulica nieruchomości?)
7x	Osoba prowadząca działalność gospodarczą w Gminie, w tym rolnik (miejscowość/ulica działalności gospodarczej?)
0x	Osoba planująca prowadzenie działalności gospodarczej w Gminie, w tym rolnik (miejscowość/ulica działalności gospodarczej?)
11x	Osoba prowadząca działalność społeczną w Gminie (miejscowość/ulica działalności społecznej?)
0x	Osoba planująca prowadzenie działalności społecznej w Gminie (miejscowość/ulica działalności społecznej? .....)
8x	Osoba reprezentująca jednostkę samorządu terytorialnego/organ władzy publicznej (miejscowość/ulica działania JSR/organu władzy publicznej? (Urząd Gminy Sośno 7x, sołtys 6x)
0x	Żadna z powyższych

Proszę podać swoją płeć:	
14x	Kobieta
7x	Mężczyzna

Proszę podać swój wiek: [liczba ukończonych lat]	4 wpisy
--	---------

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Konsultacje społeczne dotyczące projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno

Karta uwag

1. Zgłaszający:

Dane kontaktowe	
Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu wnoszącego uwagi - instytucji, organizacji pozarządowej	
Adres do korespondencji	
Tel. kontaktowy	
Adres e-mail	

2. Uwagi dotyczące konsultowanego dokumentu:

Lp.	Zapis, do którego odnosi się uwaga/ (nr strony) lub brak zapisu	Treść uwagi wraz z uzasadnieniem	Propozycja zmiany lub dodania zapisu
1			

PODSTAWY PRAWNE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Konsultacje społeczne to proces, w którym przedstawiciele władz prezentują obywatelom projekty przedsięwzięć, które będą miały wpływ na życie codzienne obywateli. Konsultacje nie ograniczają się jednak tylko do przedstawienia tych planów, ale także do wysłuchania opinii na ich temat, modyfikowania projektów i informowania o ostatecznej decyzji. Konsultacje społeczne są istotnym elementem demokratycznego państwa prawa. Podstawy prawne do ich przeprowadzania zawiera wiele aktów normatywnych, m.in.:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. Wywodzić potrzebę konsultacji można z wielu zasad konstytucyjnych. Za podstawowe zasady dotyczące dialogu należy uznać:
  - a) zasadę dialogu społecznego jako podstawy dla różnych form i metod współpracy między partnerami społecznymi (preambuła konstytucji);
  - b) zasadę demokratycznego państwa prawnego, zakładającą między innymi (współ)decydowanie obywateli, poprzez szeroki wachlarz rozwiązań instytucjonalnych i proceduralnych, o formie i treści rozstrzygnięć władzy publicznej (art. 2);
  - c) zasadę pomocniczości jako elementu „umacniającego uprawnienia obywateli i ich wspólnot” poprzez zapewnianie im pierwszeństwa w rozwiązywaniu problemów społecznych (preambuła i rozdz. VII poświęcony samorządowi terytorialnemu).

Pomimo braku bezpośrednich zapisów dotyczących konsultacji wyżej cytowane zapisy tworzą podstawy dla ich stosowania w praktyce społecznej;

- 2) ustawa z 8 marca 1990 o samorządzie gminnym w artykule 5a stanowi, że *w wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy na jej terytorium mogą być przeprowadzane konsultacje z mieszkańcami gminy;*
- 3) ustawa z 3 października 2008 o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania już na poziomie definicji w art. 3 stanowi: *Ilekrót w ustawie jest mowa o:... ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – rozumie się przez to postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia, obejmujące w szczególności:... zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu;*

- 4) ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w art. 6 punkt 1 brzmi następująco: *Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju ogłasza w dzienniku o zasięgu krajowym oraz na swojej stronie internetowej informację o konsultacjach, a w szczególności zaproszenie do uczestnictwa w procesie konsultacji, miejsce i tematy spotkań i konferencji oraz adres strony internetowej, na której zamieszczono projekt strategii rozwoju,...;*
- 5) ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 roku w art. 5 stanowi: *...Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami ... prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów... Współpraca... odbywa się w szczególności w formach:... wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności;... konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych,...;*
- 6) uchwała nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Sośno z dnia 21 czerwca 2016 r. w sprawie regulaminu konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno;
- 7) uchwała nr XXVI/171/2017 Rady Gminy Sośno z dnia 27 kwietnia 2017 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno w przedmiocie projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji.

PRZEBIEG KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Projekt dokumentu został poddany szerokim konsultacjom społecznym, wreszcie poddany procedurze przyjęcia przez Radę Gminy. Podczas prac nad Programem wyróżnić można cztery podstawowe etapy konsultacji:

- 1) analiza wstępna w oparciu o istniejące wyniki konsultacji wcześniej przygotowywanych dokumentów;
- 2) konsultacje robocze w trakcie prac zespołu nad przygotowaniem dokumentu w okresie od 20 stycznia 2017 r. do momentu uchwalenia dokumentu przez Radę Gminy Sośno;
- 3) konsultacje końcowe polegające na poddaniu projektu dokumentu ocenie społecznej, które przeprowadzone zostały od 8 do 21 maja 2017 roku;

4) procedowanie projektu dokumentu przed Radą Gminy.

Zaproszenie do konsultacji, określone w pkt 3, zostało skierowane do ogółu mieszkańców poprzez:

- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji wraz z projektem dokumentu na stronie internetowej Gminy,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji wraz z projektem dokumentu na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Sośno,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Sośno,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji na tablicach ogłoszeń w sołectwach Gminy Sośno.

Wzór *Karty uwag* składanej w ramach konsultacji został:

- zamieszczony na stronie internetowej Gminy,
- zamieszczony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Sośno,
- kolportowany do sołectw,
- wyłożony w Urzędzie Gminy Sośno.

Zebrane podczas konsultacji wnioski, wraz z rekomendacjami ich realizacji, zamieszczono jako załącznik do niniejszego raportu.

Podczas konsultacji uzyskano wartościowe wnioski. Należy zauważyć, że Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem szczególnym, dlatego nie wszystkie wyniki konsultacji mogą zostać w nim umieszczone. Ponadto należy zaznaczyć, że wnioski wybiegające poza ustawowe możliwości działania samorządu gminnego nie mogą zostać uwzględnione w LPR, natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców.

Przeprowadzone ankiety, pomimo szerokiej informacji spotkały się z niewielkim odzewem (wypełniło mniej osób, niż przybyło na konsultacje). Niemniej w analizie jakościowej wspierały poprzednie ustalenia pochodzące z innych źródeł.

Więcej wniósł wizyty studyjne połączone ze spacerami badawczymi przeprowadzone na obszarze rewitalizacji (Toninek i Wielowicz). Rezultaty spacerów omówiono w rozdziale 6.1. *Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.*

Dużym wyzwaniem są też potrzeby dotyczące obszarów objętych jurysdykcją innych podmiotów samorządowych (drogi i inwestycje w pasie drogowym dróg ponadgminnych), lub związanych z obowiązującym prawem krajowym. Tu też możliwości działania Gminy są ograniczone, a ewentualna partycypacja w kosztach cudzych inwestycji oznacza wydatek bez podniesienia majątku Gminy.

Pominięto także wnioski dotyczące programów aktualnie realizowanych w Gminie.

PODZIĘKOWANIA

Zespół pracujący nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Sośno składa niniejszym podziękowanie za wszystkie uwagi zgłoszone na wszystkich poziomach konsultacji społecznych. Zgłoszone uwagi były cenne i zostały wykorzystane podczas przygotowywania dokumentu.

ZBIORCZE ZESTAWIENIE WNIOSKÓW ZGŁOSZONYCH PODCZAS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH WRAZ Z PRZYJĘTYMI REKOMENDACJAMI

Wnioskodawca	Data złożenia	Uwagi mieszkańców	Przyjęte rekomendacje
Krystyna Rakowska - Małek	17.05.2017 r.	Brak zapisu w projekcie dokumentu: W projekcie dokumentu nie ujęto wszystkich propozycji projektowych dot. zarówno przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak również obejmujących zagadnienia rewitalizacji społecznej zaproponowanych przez mieszkańców oraz członków Zespołu ds. rewitalizacji. Proponuję zebrać wszystkie propozycje projektowe, sporządzić ich tabelaryczne zestawienie i załączyć w formie załącznika do Lokalnego Programu Rewitalizacji	Jako projekty nie dotyczące obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji projekty nie mogą zostać uwzględnione w LPR, natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców. Zestawienie propozycji projektowych zostanie ujęte w przygotowywanej Strategii rozwoju gminy Sośno.
Kamila Frydrychowicz	19.05.2017 r.	Brak zapisu w projekcie dokumentu: Propozycja projektu infrastrukturalnego – Rewitalizacja/budowa nowego placu zabaw w miejscowości Tuskowo	Jako projekt nie dotyczący obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji projekty nie może zostać uwzględnione w LPR, natomiast jest

			<p>cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców. Propozycja projektu zostanie ujęta w przygotowywanej Strategii rozwoju gminy Sośno.</p>
--	--	--	---

Załącznik nr 4: Lista obecności

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lista obecności
na I spotkaniu warsztatowym
dot. opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno
Sośno, 20 stycznia 2017 r.

L.P.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja	Podpis
1	Wioletta Węgr	Policja	<i>[Signature]</i>
2	ADAM OSTROWSKI	UG SOŚNO	<i>[Signature]</i>
3	Halina Muszczyńska	ZG OSP SOŚNO	<i>[Signature]</i>
4	Przemysław Karłowicz	GDK Sośno	<i>[Signature]</i>
5	Ewa Kłosa	GOPS - Sośno	<i>[Signature]</i>
6	Krzysztof Zieliński - Michał	Socjetyk Niebomca	<i>[Signature]</i>
7	Barbara Piłkarska	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
8	Krzysztof Pociąg	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
9	Jacek Grobowski	GKS FUKS Wielonierz	<i>[Signature]</i>
10	Krzysztof Zieliński	F.W. TAXIS SOŚNO	<i>[Signature]</i>
11	Sławomir Rekowski	UGD Stowarzyszenie Naresza Krajina	<i>[Signature]</i>
12	Józef Domek		<i>[Signature]</i>
13	Krzysztof Zieliński	Stowarzyszenie Naresza Krajina	<i>[Signature]</i>

L.P.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja	Podpis
14	Miodette Rucik	Stowarzyszenie Sitno	<i>[Signature]</i>
15	Juozefa Suwomko	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
16	Andrzejka Wasil	GS Sośno	<i>[Signature]</i>
17	Elżbieta Romy	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
18	Grzegorz Dobrowolny	MG Sośno	<i>[Signature]</i>
19	Jacek Dąbrowski	Stowarzyszenie Resolw	<i>[Signature]</i>
20	Zbigniew Stępień	Stowarzyszenie	<i>[Signature]</i>
21	Zbigniew Stępień	Władca	<i>[Signature]</i>
22	Elżbieta Romy	GBP w Sośnie	<i>[Signature]</i>
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			
31			
32			

Załącznik nr 5: Lista obecności

MINISTERSTWO ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska Fundusz Społeczności

**Lista obecności
na II spotkaniu warsztatowym
dot. opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno
Sośno, 15 marca 2017 r.**

L.P.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja	Podpis
1	Kataryna Baich	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
2	Hanna Gubra	OPIS Sośno	<i>[Signature]</i>
3	Przemysław Kowalczyk	GDK Sośno	<i>[Signature]</i>
4	Barbara Pielas	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
5	Zbigniew Stępień	Stowarzyszenie Władca	<i>[Signature]</i>
6	Zbigniew Stępień	Stowarzyszenie	<i>[Signature]</i>
7	Grzegorz Dobrowolny	MG Sośno	<i>[Signature]</i>
8	Andrzejka Wasil	GS Sośno	<i>[Signature]</i>
9	ADAM OSTROWSKI	UG SOŚNO	<i>[Signature]</i>
10	Elżbieta Romy	GBP Sośno	<i>[Signature]</i>
11	Grzegorz Dobrowolny	Stowarzyszenie Resolw	<i>[Signature]</i>
12	Elżbieta Romy	UG Sośno	<i>[Signature]</i>
13	Juozefa Suwomko	UG Sośno	<i>[Signature]</i>

Załącznik nr 6: Lista obecności

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Lista obecności
na spotkaniu podsumowującym
dot. prezentacji opracowanego Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy
Sośno, 10 kwietnia 2017 r.

L.P.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja	Podpis
1	Wojciech Nęsiel	OS Sośno Rada Gminy	
2	Wioletta Nowala	za-cz PR Gminy Sośno	
3	Dziurka Bartłomiej	rodzaj G.P.	
4	Mariusz Kusaczki	Z.G. ZOSP	
5	Ewa Kuścierek	GOPS - Sośno	
6	Marek Gulaś	ZSIS Sośno	
7	ADAM OSIROŃSKI	UG Sośno	
8	Jacek Nowala	Stowarzyszenie Portali	
9	Krzysztof Rekowski	LGD Stowarzyszenie Narwa Krajna	
10	Krzysztof Czajkowski	SOHS Czajkowski	
11	Jacek Górecki	GKS PUKS Wielonice	
12	Zbigniew Stankiewicz	Gmina Sośno Stowarzyszenie	
13	Przemysław Kozłowski	GDK Sośno	

L.P.	Imię i nazwisko	Reprezentowana instytucja	Podpis
14	Krzysztof Dobrowolski	Stowarzyszenie Hielonice	
15	Katarzyna Bouch	UG Sośno	
16	Fryderyk Dobrowolski	UG Sośno	
17	Bartłomiej Kozłowski	Sołtyś - Sośno	
18	Joanna Suworska	UG Sośno	
19	Piotr Dobrowolski	UG Sośno	
20	Leszek Stankiewicz	UG Sośno	
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			
31			
32			

17 SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Tabela 1 Demografia w Gminie Sośno.....	20
Tabela 2 Wskaźnik przedsiębiorczości w 2015 roku.....	21
Tabela 3 Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty uczniów kończących szkołę w 2016 roku	23
Tabela 4 Podział gminy Sośno na jednostki pomocnicze przyjęte do Diagnozy obszary (stan na 31.12.2015 r.)	28
Tabela 5 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-wschodniej części Gminy.....	30
Tabela 6 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-zachodniej części Gminy.....	31
Tabela 7 Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw z północno-zachodniej części Gminy.....	32
Tabela 8 Wskaźnik stanu technicznego bazy służącej rozwojowi społecznemu	33
Tabela 9 Zestawienie cech obszaru zdegradowanego	34
Tabela 10 Zestawienie powierzchni zamieszkałych dla obszaru rewitalizacji.....	37
Tabela 11 Zestawienie danych dla obszaru rewitalizacji (stan ludności na 31.12.2015 r.).....	39
Tabela 12 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Sośno w odniesieniu do celów rewitalizacji i kryteriów wyboru celu rewitalizacji.....	45
Tabela 13 Struktura ludności na obszarze rewitalizacji w sołectwie Toninek.....	48
Tabela 14 Struktura bezrobotnych w sołectwie Toninek	49
Tabela 15 Struktura pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji w sołectwie Wielowicz.....	52
Tabela 16 Wskaźniki dla celu rewitalizacji.....	61
Tabela 17 Główne przedsięwzięcia rewitalizacyjne	64
Tabela 19 Powiązanie projektów rewitalizacyjnych z problemami będącymi podstawą delimitacji	78
Tabela 20 Formy konsultacji społecznych wykorzystanych na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	90
Tabela 21 Harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów	96
Rysunek 1 Schemat zastosowania logiki postępowania sprawdzania powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi	14
Rysunek 2 Podział Gminy Sośno na jednostki pomocnicze – sołectwa.....	18

Rysunek 3 Podział Gminy na potrzeby analizy wskaźnikowej	29
Rysunek 4 Obszary zdegradowane na terenie Gminy Sośno	35
Rysunek 5 Sołectwa zawierające obszar zdegradowany (zawiera się w nim obszar rewitalizacji) w Gminie Sośno	40
Rysunek 6 Obszar rewitalizacji w miejscowości Toninek w sołectwie Toninek	41
Rysunek 7 Obszar rewitalizacji w miejscowości Wielowicz w sołectwie Wielowicz	42
Rysunek 8 Obszar rewitalizacji w miejscowości Płasków w sołectwie Wielowicz	43
Rysunek 9 Aktualny stan świetlicy w Toninku	50
Rysunek 10 Toaleta świetlicy w Toninku. Stan aktualny	51
Rysunek 11 Część budynku w Wielowiczu obecnie zajmowanego przez OSP	55
Rysunek 12 Zewnętrzna toaleta świetlicy w Wielowiczu	55
Rysunek 13 Toaleta w świetlicy w Wielowiczu	56
Rysunek 14 Schemat przedstawiający cel, kierunki i przedsięwzięcia rewitalizacji	60
Rysunek 15 Koncepcja zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych	76
Rysunek 16 Schemat mechanizmu rozpoczęcia włączania interesariuszy w proces rewitalizacji	87
Rysunek 17 Schemat partycypacji społecznej na etapie diagnozowania i wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	89
Rysunek 18 Schemat partycypacji społecznej na etapie konsultacji projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji	92
Rysunek 19 Schemat zarządzania LPR	100
Rysunek 20 Schemat przedstawiający instrumenty systemu informacji i promocji w połączeniu z mechanizmami włączenia interesariuszy	101
Rysunek 21 Schemat przedstawiający ramowy harmonogram rewitalizacji	102